



**TURUN  
YLIOPISTO**

**Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia  
aggressiivisesti käyttäytyvistä lapsista  
varhaiskasvatuksessa**

Erityispedagogiikka  
Kandidatutkielma

Laatija:  
Sara Waseem Sukkari

22.5.2025  
Turku

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu  
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidatutkielma

**Oppiaine:** Erityispedagogiikka

**Tekijä:** Sara Waseem Sukkari

**Otsikko:** Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia aggressiivisesti käyttäytyvistä lapsista varhaiskasvatuksessa

**Ohjaaja:** Marianna Heinonen

**Sivumäärä:** 48 sivua

**Päivämäärä:** 22.5.2025

Lasten aggressiivinen käyttäytyminen on kasvussa ja se vaikuttaa merkittävästi sekä kasvattajien että lasten hyvinvointiin ja jaksamiseen. Tässä tutkimuksessa tutkittiin varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia aggressiivisesti käyttäytyvistä lapsista sekä heidän pedagogista toimintaansa aggressiivisia lapsia kohdatessa varhaiskasvatuksen arjen käytännöissä. Lisäksi pyrittiin saamaan tietoa, millaista tukea varhaiskasvatuksen opettajat kokivat tarvitsevansa. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka aineisto koottiin puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilta.

Tutkimuksen tulokset osoittavat varhaiskasvatuksen opettajien käyttävän moninaisia pedagogisia keinoja aggressiivisesti käyttäytyvien lasten tukemiseen. Erityisen tärkeänä he näkivät tilanteiden ennakoinnin ja ärsykkeiden minimoinnin sekä tunne- ja itsesäätelytaitojen tukemisen. Huolimatta negatiivisista tunteista, joita aggressiivisia lapsia kohdatessa nousi varhaiskasvatuksen opettajat pyrkivät kohtaamaan jokaisen lapsen sensitiivisesti ja yksilöllisesti samalla pyrkien huolehtimaan koko lapsiryhmän hyvinvoinnista sekä toimimaan malleina lapsille.

Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat tarvitsevansa tukea aggressiivisten lasten kohtaamiseen. Tärkeimpänä tukikanavana he kokivat oman tiiviin ja toimivan työyhteisönsä antaman tuen, jonka kautta varhaiskasvatuksen opettajille tarjoutui mahdollisuuksia jakaa kokemuksiaan sekä etsiä yhdessä ratkaisuja. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat hyötyvänsä lisäkoulutuksesta ja he arvostivat moniammatillista yhteistyötä. Erityisen tärkeänä varhaiskasvatuksen opettajat kokivat tarvittavien resurssien saamisen ja ryhmien kokojen sopivuuden niin, että niitä suunniteltaessa huomioitaisiin ensin lasten tuen tarpeet. Ajanpuute ja kiire vaikutti varhaiskasvatuksen opettajien kokemusten mukaan negatiivisesti siihen, kuinka yksilöllisesti lapset voitiin kohdata ja kuinka paljon tukea voitiin antaa.

**Avainsanat:** Aggressiivisuus, Aggressiivinen käyttäytyminen, Itsesäätely, Temperamentti, Väkivaltaisuus, Monialainen yhteistyö, Varhainen puuttuminen.

# Sisällysluettelo

<b>1</b>	<b>Johdanto</b>	<b>5</b>
<b>2</b>	<b>Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat</b>	<b>7</b>
<b>2.1</b>	<b>Aggressiivisuus käyttäytymisen selittäjänä</b>	<b>7</b>
2.1.1	Aggressiivisuus käsitteenä sekä sen ilmenemismuodot	7
2.1.2	Varhaiskasvatusikäisen lapsen aggressiivinen käyttäytyminen ja vaikutukset	9
<b>2.2</b>	<b>Aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen tukeminen</b>	<b>10</b>
2.2.1	Tunnetaitokasvatus varhaiskasvatuksen normatiivisissa asiakirjoissa	10
2.2.2	Tuen onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä	12
2.2.3	Keinoja aggressiivisesti käyttäytyvien lasten tukemiseen	13
<b>2.3</b>	<b>Aggressiivisesti käyttäytyvien lasten vaikutukset varhaiskasvatuksen henkilöstön työssä jaksamiseen ja henkilöstölle tarjottu tuki</b>	<b>16</b>
<b>3</b>	<b>Tutkimuksen toteutus</b>	<b>18</b>
<b>3.1</b>	<b>Tutkimustehtävä</b>	<b>18</b>
<b>3.2</b>	<b>Tutkimusmenetelmä</b>	<b>18</b>
<b>3.3</b>	<b>Aineistonkeruu ja tutkimusjoukko</b>	<b>19</b>
<b>3.4</b>	<b>Aineiston analyysi</b>	<b>20</b>
<b>4</b>	<b>Tutkimustulokset</b>	<b>24</b>
<b>4.1</b>	<b>Varhaiskasvatuksen opettajien pedagogiset käytännöt aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia kohdatessa</b>	<b>24</b>
4.1.1	Rauhoittaminen, sylissäpitohoito ja lämminvuorovaikutus	25
4.1.2	Kiinnipitäminen	25
4.1.3	Ennakoiminen	26
4.1.4	Tunne- ja itsesäätelytaitojen harjoittelu	26
4.1.5	Aistiärsykkeiden karsiminen ja oppimisympäristön suunnittelu	26
4.1.6	Yhteiset käytänteet	27
4.1.7	Mallintaminen	27
<b>4.2</b>	<b>Varhaiskasvatuksen opettajien tarvitsema tuki aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kohtaamisiin</b>	<b>28</b>
4.2.1	Lisäkoulutus	28
4.2.2	Tunteiden merkitys hyvinvointiin ja jaksamiseen	28
4.2.3	Toimiva ja tiivis työyhteisö	29
4.2.4	Moniammatillinen yhteistyö	30
4.2.5	Tarvittavien resurssien turvaaminen	30
<b>5</b>	<b>Pohdinta</b>	<b>32</b>
<b>5.1</b>	<b>Varhaiskasvatuksen opettajien käyttämät keinot aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia kohdatessa</b>	<b>32</b>
<b>5.2</b>	<b>Varhaiskasvatuksen opettajien tarvitsema tuki aggressiivisesti käyttäytyvien lapsien kohtaamisen tueksi</b>	<b>34</b>
<b>5.3</b>	<b>Yhteenveto ja jatkotutkimus mahdollisuudet</b>	<b>36</b>
<b>5.4</b>	<b>Tutkimuksen luotettavuus</b>	<b>37</b>

<b>5.5 Tutkimuksen eettisyys</b>	<b>38</b>
<b>Lähteet</b>	<b>40</b>
<b>Liitteet</b>	<b>45</b>
<b>Liite 1. Teemahaastattelu</b>	<b>45</b>
<b>Liite 2. Tietosuojailmoitus</b>	<b>46</b>

## 1 Johdanto

Lasten väkivaltainen käytös on ollut esillä enenevässä määrin. Medioissa esimerkiksi Yle (Kuivanen, 2023) uutisoi lapsesta, jonka väkivaltaisuuden vuoksi muut oppilaat päättivät olla menemättä kouluun ja Helsingin Sanomissa (Palkoaho, 2024) haastatellut opettajat kertovat väkivallan olevan jatkuvasti läsnä. Keskusrikospoliisin (Danielsson, 2022) julkaisemassa selvityksessä vertailtiin väkivaltarikosepäilyjen prosenttimäärää 2010-luvun alkupuolelta aina viime vuosiin asti. Selvityksen mukaan väkivaltarikosepäilyjen määrä esimerkiksi 9–11-vuotiaiden lasten kohdalla on kasvanut 90 % ja 12–14-vuotiaiden kohdalla on kasvanut noin 134 % vuodesta 2015. Eniten tapauksista kohdistui heidän ikätovereihinsa, mutta väkivalta henkilökuntaan kohtaan on myös kasvussa (Danielsson, 2022).

Lasten tunne-elämän haasteet ja sitä kautta myös aggressiivisuus onkin jatkanut tasaista kasvua. Aggressiivisuuden kasvu vaikuttaa sekä varhaiskasvatuksessa oleviin lapsiin että henkilöstöön. Kevan (Pekkarinen ym., 2024) tutkimuksessa todetaan, että lasten haasteet ovat lisääntyneet ja työssä kohdataan yhä useammin voimakkaasti reagoivia ja aggressiivisiä lapsia, minkä vuoksi varhaiskasvatuksen henkilöstön työhyvinvointi on heikentynyt. Kevan (Pekkarinen ym., 2024) tutkimuksen mukaan yhä useampi kokee työnsä henkisesti ja fyysisesti raskaaksi sekä joka kolmas varhaiskasvatuksen työntekijöistä on kokenut väkivaltaa tai sen uhkaa. Lasten vaikeiden tunteiden purkauksien ilmestyessä tulisikin niihin puuttua mahdollisimman varhain ja tukea lapsien tunnetaitoja ja itsesäätelyä sekä miettiä keinoja, joiden avulla lapsi voi pyrkiä kontrolloimaan käyttäytymistään, koska aggressiivisuus voi vaikuttaa koko yksikön hyvinvointiin (Riihonen & Koskinen, 2020).

Aggressiivisesti käyttäytyvistä lapsista on tehty melko paljon tutkimuksia, mutta kasvattajien näkökulmia on tarkasteltu vähemmän. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan millaisia keinoja kasvattajat käyttävät aggressiivisesti käyttäytyvien lasten tukemiseen ja millaista tukea kasvattajat itse tarvitsevat kohdatessaan aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia, jotta he pystyisivät paremmin sekä tukemaan lasten kehitystä, kasvua ja oppimista että samalla ylläpitämällä omaa hyvinvointiaan ja jaksamistaan työssään. Kasvattajan tehtävä on taata lapsille turvallinen oppimisympäristö ja parhaimmin tähän pääsee, jos uhkatilanteita harjoiteltaisiin etukäteen (Tikkanen, 2021). Tarvittava ja tutkittu tieto auttaa kasvattajia opetustilanteissa pääsemään ylemmälle tasolle sekä auttaa tarkastelemaan ilmiötä monesta näkökulmasta ja auttaa käsittelemään haastavia aiheita ilman henkilökohtaistumista (Keränen-Pantsu, 2022).

Tutkielman tarkoituksena on antaa varhaiskasvatuksen alan opiskelijoille mahdollisuus perehtyä lapsen sosioemotionaaliseen kehitysvaiheeseen sekä tuottaa tietoa keinoista tukea aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia. Tutkimukseen osallistuneille varhaiskasvatuksen opettajille avautuu mahdollisuus kertoa kokemuksistaan. Lisäksi pohditaan, kuinka varhaiskasvatusta ja tukitoimenpiteitä voitaisiin kehittää ja uudelleen arvioida, jotta varhaiskasvatuksen alalla työskentelevät voivat toimia mahdollisimman tehokkaasti. Aggressiivisesti käyttäytyvien lasten määrän kasvu ei kosketa vain varhaiskasvatusikäisiä lapsia, vaikka tutkielma on rajattu koskemaan varhaiskasvatusikäisten lasten opettajien kokemuksia. Tähän päädyttiin, koska haluttiin painottaa varhaisen puuttumisen tärkeyttä.

## 2 Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat

Keskeisenä ajatuksena läpi tutkimuksen on ajatus varhaiskasvatuksen mukautumisen tärkeydestä. Varhaiskasvatuksessa tulisi reagoida siinä tapahtuviin muutoksiin ja tulisi tarkastella aggressiivisten lasten määrän kasvua ja siihen johtaneita syitä sekä pohtia keinoja suunnan laskemiseen. Varhaiskasvatuksen tulisi mukautua yhteiskunnan mukana ja vastattava yhteiskunnan muutoksiin, koska historiaa tarkastellessa sitä ei voi nähdä muuttumattomana (Välimäki & Rauhala, 2000). Tätä kautta voidaan täsmällisemmin vaikuttaa syntyneisiin ongelma-kohtiin. Tutkimuksen teoriaosiossa käsitellään aiempiin teorioihin ja tutkimuksiin perustuen aggressiivista käyttäytymistä useasta näkökulmasta.

Ensimmäiseksi tarkastellaan tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä, jonka jälkeen tarkastellaan kehityspsykologisesta näkökulmasta aggressiivisuuden kehittymistä varhaiskasvatusikäisellä lapsella. Toisessa osiossa tarkastellaan aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen kohtaamista varhaiskasvatuksessa. Keskeisinä teemoina ovat millaisia keinoja on olemassa aggressiivisten lasten tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Tähän sisältyvät esimerkiksi monialainen yhteistyö, huoltajille annettu tuki ja tunnekasvatus. Lisäksi tarkastellaan miten ne näkyvät varhaiskasvatuksen normatiivisissa asiakirjoissa. Lopuksi teoriaosiossa tarkastellaan lasten aggressiivisen käytöksen vaikutusta henkilöstön hyvinvointiin ja millaista tukea henkilöstölle voitaisiin tarjota.

### 2.1 Aggressiivisuus käyttäytymisen selittäjänä

#### 2.1.1 Aggressiivisuus käsitteenä sekä sen ilmenemismuodot

Aggressiivisuutta ja aggressiota on tutkittu paljon. Aggressiivisuudelle voidaan antaa eri määritelmiä. Salmivallin (1999) mukaan aggressiivisuus on ihmisen hetkellinen sisäinen tila, jonka aikana hänelle nousee suuttumuksen ja vihan tunteita. Riihosen ja Koskisen (2020) mukaan aggressiivisuus on tekoja, joiden tarkoituksena on vahingoittaa toista. Väkivaltaista käyttäytymistä voidaan siis näiden määritelmien kautta pitää aggressiona, mutta kaikkeen aggression ei liity aina väkivaltaa. Aggressiiviseen käyttäytymiseen on annettu erilaisia syitä ja on mahdotonta antaa yhtä ainuttakaan tekijää, joka johtaa siihen. Syinä on esimerkiksi annettu tilannetekijöitä, perinnöllisiä tekijöitä ja ympäristötekijöitä (Viemerö, 2006). Biologisista lähestymistavoista tarkastellen korostuu perimän ja hormonien osuus. Psykologisista lähestymistavoista tarkastellen frustraatio-aggressio-hypoteesin mukaan aggressiivisuutta lisää

turhautuminen (Dollard ym., 1939, Viemerön, 2006 mukaan). Sosiokognitiivisissa teorioissa korostuvat puolestaan erilaisten sosiaalisten tilanteiden tulkinta (Salmivalli, 2005).

Aggressiivisuus ilmenee myös eri tavoilla. Viemerön (2006) mukaan aggressiivisuus voi olla fyysistä tai kielellistä. Riihosen ja Koskisen (2020) mukaan lasten aggressiivinen käytös voi olla proaktiivista tai reaktiivista. Proaktiivisella aggressiivisuudella tarkoitetaan välineellistä aggressiivisuutta, jolloin lapsi saattaa esimerkiksi lyödä toista lasta saadakseen sen mitä hän haluaa. Reaktiivinen aggressiivisuus näkyy puolestaan raivokohtauksina, impulsiivisuutena ja tunnesäätelyn vaikeuksina. (Riihonen & Koskinen, 2020; ks. myös Dodge & Coie, 1987). Riihosen ja Koskisen (2020) mukaan aggressiivisuus saattaa olla suoraa, jolloin se näyttäytyy fyysisenä aggressiivisuutena ja huutamisena tai epäsuoraa, jolloin lapsi voidaan pyrkiä poissulkemaan yhteisestä toiminnasta (ks. myös Ahonen, 2015).

Ihminen käyttäytyy aggressiivisesti hyvin moninaisissa tilanteissa eri seikkojen takia, esimerkiksi epäoikeudenmukaisuuden kokemus, raivostuttava ja kovaääninen melu sekä epä mukavuus saattaa vaikuttaa ärsykkeenä ja laukaisevana tekijänä. Jauhaisen ja kumppaneiden (2007) mukaan häiritsevyyttä voi lisätä aggressiivisuutta sekä vaikuttaa siihen, miten ihminen huomioi muut. Berkowitzin (1993) teorian mukaan aggressiiviset vihjeet lisäävät aggressiivisuutta. Berkowitzin (1993) mukaan turhautuminen luo valmiuden aggressiivisuuteen, mutta aggressiivisten vihjeiden läsnäolo ympäristössä tekee toiminnasta paljon todennäköisempää. Tämän kautta varhaiskasvatuksessa olisi heti huomioitava lasten aggressiivinen käyttäytyminen, koska se saattaa näyttäytyä muille lapsille hyväksytympänä keinona yhden lapsen käyttäytyessä aggressiivisesti usein. Anderson ja Huesmann (2003) toteavatkin, että keskeistä ei ole aggressiivisen käyttäytymisen selittäminen teorioiden avulla vaan modernin tutkimuksen keskiössä on pyrkimys selvittää sekä eri tekijöiden että tekijäryhmien osuutta taustalla. Huesmannin (1988) mukaan yksittäisen tekijän kautta voidaan harvoin selittää eroja yksilöiden aggressiivisen käyttäytymisen välillä. Aggressiivisuutta voidaan kuitenkin pitää hyvin inhimillisenä, koska jokaisesta ihmisestä löytyy valmius toista ihmistä vahingoittavaan käyttäytymiseen (Zimbardo, 2007).

Aggressiivisuudesta ja aggressiosta puhuessa nousee usein esiin negatiivisia ajatuksia, mutta Riihosen ja Koskisen (2020) näkemyksien kautta voi siinä nähdä positiivistakin. Heidän mukaansa aggressio on muutosvoima, joka auttaa ihmistä selviytymään ja auttaa toimimaan. Lisäksi Riihosen ja Koskisen (2020) mukaan sillä on tärkeä asema ihmisen kehitykseen ja

kasvuun. Cacciatore (2007; ks. myös Cacciatore, 2008) kiteyttääkin aggression olevan parhaimmillaan voimavara, jos ihminen osaa hallita sitä. Tämän kautta ajatellen tärkeintä olisikin pohtia tapoja millä lasta voidaan tukea hallitsemaan aggressiivista käyttäytymistään, mutta tämä ei tarkoita, että lapsen tulisi tukahduttaa tunteensa (Kerola, ym. 2007).

Tässä tutkimuksessa keskiössä onkin ajatus, että aggressiivisuus on yksi tapa, jolla opettaja voi todeta lapsen tarvitsevan sosioemotionaalista tukea (Ahonen, 2017). Ahosen (2017) mukaan aggressio toimiikin tehokkaana ihmistä ohjaavana voimana, jonka avulla voi tehdä muutoksia elämässään ja rohkaista itseään rajojen ylittämiseksi. Aggressiivisuudesta ilmenevä väkivaltaisuus näyttäytyy tilanteissa, jossa henkilö ei pysty säätelemään itse omaa emotionaalisuuttaan, jonka kautta kasvattajien tulisiikin ennen kaikkea pyrkiä miettimään keinoja tukea ja kehittää lapsen sosioemotionaalisia taitoja, jotta aggressio olisi lapselle voimavara eikä taakka (Saarinen ym. 2023).

### 2.1.2 Varhaiskasvatusikäisen lapsen aggressiivinen käyttäytyminen ja vaikutukset

Usein aggression tunteita esiintyy pienelläkin lapsella. Tällainen käyttäytyminen saatetaan helposti sivuttaa ajatellen, että lapsi on vielä liian pieni ymmärtämään. Ahosen (2017, ks. myös Cacciatore, 2008) mukaan 2–3-vuoden iässä lapsen uhmakkuus kohdistuu usein vanhempiin tai muuhun lapsen elämässä olevaan auktoriteettiin. Pienten lasten aggressiivista käyttäytymistä tarkastellessa tärkeää on aggression määrä 4–5- vuoden iässä, jolloin lapsen usein aggressiivinen käyttäytyminen ennustaa hänen käyttäytymistään tulevinakin vuosina (Ahonen, 2017). Kouluikää kohden lapsen aggressioiden säätelykyky on jo melko kehittynyt (Ahonen, 2017; Cacciatore, 2008). Tämän vuoksi varhaiskasvatuksessa tulisi kiinnittää huomiota siihen, kuinka kasvattajat auttavat lasta toimimaan, kun aggressiivista käyttäytymistä ilmenee. Kiviluoteen (2019) mukaan tunne-elämän vaikeudet linkittyvät lapsen itsetuntoon, itsearvostukseen ja minäkäsitykseen. Lisäksi Kiviluode (2019) toteaa, että ne ovat yhteydessä oppimisvaikeuksiin, itsesäätelyn ja toiminnanohjauksen vaikeuksiin sekä käyttäytymisen haasteisiin.

Vahva aggressiivinen käyttäytyminen ja siihen liittyvät säätelämättömät tunteet voivat vaikuttaa paljon lapsen tulevaisuuteen esimerkiksi, kuinka hän voi kokea olevansa osana yhteiskuntaa ja kuinka hyvin hän menestyy elämässään. Huolimatta siitä, että aggressioiden käsittelykyky on kouluikää kohden melko kehittynyt, on muistettava, että tietoista tunteiden säätelyä lapsi alkaa oppimaan vasta kouluikäisenä (Jääskinen, 2020). Jääskinen (2020)

huomauttaa myös, että käytöksen ei tarvitse olla aina aggressiivista, kun vihaa puretaan ulos siihen, sisältyy usein muitakin tunteita esimerkiksi surua, häpeää ja pelkoa. Tämän kautta aggressiivisen käyttäytymisen pohjimmaisten syiden etsintä onkin tärkeää ja aikuiset voivat auttaa lasta tässä. Jääskinen (2020) painottaakin aikuisen läsnäolon tärkeyttä ennen kouluikää sekä tunteiden sanoittamisen etsimistä yhdessä aikuisten kanssa, vaikka esimerkiksi vihaan tunteena liittyy paheksuntaa ja se usein kielletään. Lisäksi Jääskinen (2020) muistuttaa tunteiden kohtaamisen tärkeydestä turvallisten aikuisten kanssa, jolloin lapsi ja aikuinen voivat yhdessä miettiä käyttäytymistä ja toimintatapoja tulevissa tilanteissa. Tämän kautta tärkeäksi nouseekin aggressiivisen lapsen oikeanlainen kohtaaminen, jota käsitelen seuraavaksi.

## **2.2 Aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen tukeminen**

### **2.2.1 Tunnetaitokasvatus varhaiskasvatuksen normatiivisissa asiakirjoissa**

Varhaiskasvatuksen sekä esiopetuksen perustan luovat varhaiskasvatuslaki (540/2018) ja perusopetuslaki (628/1998) sekä normatiiviset asiakirjat, joihin kuuluvat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Opetushallitus [OPH], 2022) ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (OPH, 2014). Varhaiskasvatuksessa nämä määrittelevät pedagogista toimintaa ja sen tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (OPH, 2022) mukaan lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen ja tukeminen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (OPH, 2022) painottuu ajatus, että tunne- ja itsesäätelytaidot ovat sidoksissa ihmisen elämässä moneen eri alueeseen, koska ne vaikuttavat ihmisen henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin käyttäytymiseen. Lisäksi ne vaikuttavat sekä yksilöön sekä toisiin ihmisiin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (OPH, 2022) mukaan jokaisen lapsen on oltava mahdollisuus käsitellä tunteitaan monipuolisesti turvallisessa ympäristössä. Lisäksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (OPH, 2022) todetaan, että kasvattajan tulisi tukea lasta omien tunteiden ilmaisemisessa sekä tukea myös lapsen itsesäätelytaitoja. Kasvattajan roolina on auttaa lasta nimeämään tunteita, havaitsemaan niitä sekä tiedostamaan niitä (OPH, 2022). Tunteet ovat läsnä lapsen elämässä joka päivä ja tätä kautta ne tulisi huomioida kaikessa toiminnassa.

Tunteiden merkitys on huomioitu myös esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (OPH, 2014), jossa painottuu myös tunnekasvatuksen tärkeys samalla tavoin kuin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022). Kiteytetysti voidaankin sanoa, että

varhaiskasvatuksen tunnetaitokasvatuksessa painottuu, että lapsen kaikki tunteet ovat sallittuja sekä kaikkia tunteita tulisi käsitellä, myös vaikeita tunteita, kuten vihaa ja aggressiivisuutta.

Keinoina varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (OPH, 2022) lasten tunteiden tutkimiseen, opetteluun ja käsittelyyn on annettu leikki, koska leikkeissä lapset voivat harjoittaa tunteidensa säätelemistä sekä oppia huomiomaan muita ihmisiä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (OPH, 2022) suositellaan, että tunteiden tutkimisen ja ilmaisun tueksi käytetään myös taiteellisia, mielikuvituksellisia ja musiikillisia lähestymistapoja. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (OPH, 2022) painottuukin se, että tunnekasvatuksen ja siihen liittyvän itsesäätelyn ei tulisi rajoittua pieniin valmiiksi suunniteltuihin tuokioihin vaan niiden harjoittelun tulisi olla osana koko ajan osana kokopäiväpedagogiikkaa. Toki kokopäiväpedagogiikkaa ei mainita varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (OPH, 2022) eikä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (OPH; 2014) sanallisesti, mutta niissä molemmissa painottuu lapsen kokonaisvaltaisen kehittämisen ja oppimisen kasvun tärkeys. Varhaiskasvatuksen arjessa lapsen tunteet ovatkin läsnä koko ajan. Kasvattajien tulisi tunnistaa ja pyrkiä hyödyntämään tilanteita, joissa tunnekasvatusta ja itsesäätelyä voidaan harjoitella varsinkin huomioiden, että vihan ja aggressioiden tunteiden kohdalla hetket voivat nousta hyvinkin spontaanisesti. Lapsen arjessa aggressiivisuus voi ilmetä erilaisissa tilanteissa, esimerkiksi tulo- ja lähtötilanteissa, leikkitalanteissa, ruokailun aikana ja muissa arjen tilanteissa.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (OPH, 2014) painotus tunnetaitojen oppimisessa on sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa, joissa voidaan oppia rakentavaa käyttäytymistä. Lisäksi esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (OPH, 2014) huomautetaan, että positiiviset tunnekokemukset edistävät oppimista ja innostavat oman osaamisen kehittämiseen. Lasten käyttäytymisongelmat ja taidot kouluun tullessa ovatkin yhteydessä koulussa menestymisen vaikeuksiin (Bierman ym., 2013). Vaikka tässä tutkielmassa tarkastellaan aggressiivisuutta lähinnä varhaiskasvatuksen opettajan näkökulmasta, ei ole lapsen tunnekasvatuksessa vastuussa vain varhaiskasvatuksen opettajat, vaan kaikki lapsen kanssa toimivat, koska tunnetaitoja opitaan vuorovaikutustilanteissa. Lapsen aggressiiviseen käytökseen syitä voi olla monia kuten aiemmin mainittu, jonka vuoksi myös yhteistyö lasten huoltajien kanssa on tärkeää, jotta voidaan nähdä ”pintaa syvemmälle”. Tarpeen voi olla myös moniammatillinen yhteistyö. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (OPH, 2022) ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (OPH, 2014) kuitenkin yhtenä tärkeimpänä tilaisuutena on tunnetaitojen ja itsesäätelyn harjoittaminen yhdessä vertaistensa kanssa. Rannan

(2020) mukaan vertaisilla onkin merkittävä rooli sosiaalisten taitojen kehittämisessä sekä auttavat oppimaan taitoja, joita he eivät välttämättä oppisi aikuisjohtoisesti.

### 2.2.2 Tuen onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä

Lasten väkivaltaisuuden kasvu varhaiskasvatuksessa vaikuttaa myös kasvattajien sekä muiden lasten hyvinvointiin ja jaksamiseen varhaiskasvatusyksiköissä (Pekkarinen, 2023). Vaikutuksia voidaan vähentää, mutta keskeisenä on tarvittavien taitojen ja tietojen omaaminen. Esimerkiksi Lattun (2020) mukaan on todennäköistä, että kasvattajalla ei ole toimivia keinoja lapsen kohtaamistilanteissa, jos kasvattaja pelkää lasta. Lisäksi Lattu (2020) toteaa aggressiotilanteiden hallinnan muuttuvan vaikeaksi ja arjen sujuvuudenkin, jos lapsi kokee hallitsevansa tilanteita. Tämä korostaakin sitä, että kasvattajilla tulisi olla mietittynä keinoja jo etukäteen sekä aggressiivisesti käyttäytyvien lasten yksiokoiseen tukemiseen että keinoja koko lapsiryhmän tukemiseen.

Lapsivaltuutettu Pekkarinen toteaa (2023) vuosikertomuksessaan, että toiminnan väkivaltaisesti käyttäytyvien lasten tueksi tulisi olla monialaista ja varhainen puuttuminen on tärkeää. Pekkarisen (2023) mukaan varhaiskasvatuksessa, tulisi panostaa yhteisöllisyyteen, osallisuuteen ja tunnetaitojen opettamiseen. Pekkarisen (2023) kuuluttamat asiat ovatkin tärkeä osa varhaiskasvatusta ja esiopetusta. Samalla Pekkarinen (2023) huomauttaa varhaiskasvatuksen henkilöstöpulasta, joka usein tarkoittaa käytännössä sijaisten määrän ja pätevän henkilöstön puutetta. Tämän kautta voidaan miettiä, voidaanko varhaiskasvatuksessa antaa esimerkiksi jokaiselle lapselle tarvittavaa tukea silloin kun henkilöstöä ei ole tarpeeksi, jolloin kiire voi vaikuttaa suuresti tuen antamiseen, onnistumiseen, laatuun sekä tuen saamisen yhdenvertaiseen mahdollisuuteen. Varhaiskasvatuslaki (L 540/2018) pyrkii takaamaan jokaiselle lapselle yhdenvertaisen mahdollisuuden varhaiskasvatukseen ja lasten tunnetaitoja sekä sosiaalisia ja vuorovaikutus taitoja tulisi tukea, mutta aina tähän ei pystytä kiireen tai henkilöstön puutteen vuoksi.

Lisäksi kiire ja henkilöstön vähyys tai vaihtuvuus voivat vaikuttaa huoltajien kanssa tehdyn yhteistyön onnistumiseen. Tuen onnistumiseen voi vaikuttaa myös kelpoisen henkilöstön puute, jolloin tukitoimet eivät toteudu sekä resurssien puute. Eskelisen ja Hjeltin (2017) tutkimuksen mukaan kolmasosaan tukitoimien epäonnistumiseen tai toteutumattomuuteen tekijänä oli kelpoisen henkilöstön puute. Tuen antamisen mahdollisuuksiin vaikuttavatkin monet asiat

mitkä vaikuttavat myös niiden onnistumiseen, mutta kasvattajille on kuitenkin tarjolla useita keinoja tukea aggressiivisesti käyttäytyvää lasta, joita tarkastelen seuraavaksi.

### 2.2.3 Keinoja aggressiivisesti käyttäytyvien lasten tukemiseen

Kiviluode (2019) tiivistää opettajan työn olevan vaativaa ihmissuhdetyötä, johon sisältyy tunteiden kohtaamista ja toisten tunteisiin vaikuttamista. Aggressiivisen lapsen kohtaaminen voi olla vaikeaa ja herättää negatiivisia tunteita, kuten aiemmin mainittu. Dickinsin (2014) mukaan arvoperustaisella inklusiolla tarkoitetaan jokaisen lapsen erilaisuuden hyväksymistä ja kunnioittamista riippumatta esimerkiksi hänen sukupuolestaan. Arvoperustaiseen inklusioon voisi sisällyttää myös lapsen hyväksymisen, vaikka hänen käyttäytymisensä ei vastaisikaan toivottua. Pekkarisen (2021) mukaan lasten väkivaltaa ei Suomessa kuitenkaan tunnusteta eikä tunnisteta. Dickinsin (2014) mukaan positiivisen käyttäytymisen hallinnan ytimessä onkin rehellinen pohdinta lapsia kohtaan, jolloin tietynlaiset käytökset voivat tulla haasteellisiksi tai sosiaalisesti hyväksymättömiksi (Dickins, 2014). Kiviluode (2019) toteaaakin, että kasvattajien omat tunnetaidot ovat vuorovaikutuksen perusta ja vuorovaikutuksen kautta luodaan pohjaa tunnetaitojen tukemiselle.

Kiviluode (2019; ks. myös Pihlaja, 1999) muistuttaa myös kasvattajia lapsien taitavuudesta havainnoida ja aistia kasvattajien toimintaa. Keskeisenä, jokaisessa kohtaamisessa lapsen kanssa onkin aluksi kasvattajien oma omien tunteiden ja asenteiden tarkastelu sekä pyrkimys toimia sensitiivisesti, jotta kasvattaja voi ylläpitää myönteistä ilmapiiriä ja voi kohdata lapsen ymmärtäen myös lapsen inhimillisyyden (Pihlaja, 1999). Parhaimmillaan aikuiset antavat kaikille lapsen tunteille oikeuden, auttavat tutustumaan niihin, opettavat kuinka vaikuttaa tunnereaktioihin ja omaan toimintaan sekä toimivat mallina. (Paakkanen, 2022).

Varhaiskasvatuksen ammattilaisille on tarjolla useita muitakin keinoja, joiden avulla aggressiivisesti käyttäytyvää lasta voidaan tukea. Esimerkiksi, kuten aikaisemmin mainittu henkilöstön vaihtuminen, kelpoisuus tai puute saattaa vaikuttaa tuen onnistumiseen. Yhtenä keskeisimpänä keinona voidaan pitää monialaista yhteistyötä. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä (OPH, 2022). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (OPH, 2022) huomioidaan erityisesti, että häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltatilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja.

Kiviluode (2019) näkee hyvinä keinoina myös tunnekasvatuksesta tiedottamisen ja näkyväksi tekemisen, joka onnistuu esimerkiksi aiheeseen liittyvän materiaalin esille laitolla. Lisäksi Kiviluode (2019) ehdottaa pieniä kotiin annettuja huoltajien kanssa tehtäviä harjoituksia ja tehtäviä, joiden avulla voidaan vahvistaa myös tunnetaitoja.

Opetushallituksen (n.d.) mukaan varhaiskasvatuksen ammattilaisten tulisi tehdä monialaista yhteistyötä muiden ammattilaisten kanssa esimerkiksi neuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa. Monialaisen yhteistyön merkitys eri ammattilaisten kanssa kasvaa erityisesti silloin, kun huolestutaan lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista sekä silloin kun lapselle suunnitellaan tai järjestetään tukea. Monialaisen yhteistyön kautta voidaan lapsen tukitoimia toteuttaa hänen tarpeensa mahdollisimman hyvin huomioiden. Monialainen yhteistyö on tärkeää myös aggressiivisesti käyttäytyvien lapsen tukemista ajatellen. Sen kautta voidaan auttaa esimerkiksi varhaiskasvatuksen ammattilaisia löytämään erilaisia keinoja tukea aggressiivisesti käyttäytyvää lasta, voidaan tukea lapsen perheen hyvinvointia ja voidaan antaa heille palvelunohjausta (OPH, n.d.).

Aggressiivisesti käyttäytyvällä lapsella tunnetilat voivat vaihtua spontaanisti, jonka kautta painottuu kokopäiväpedagogiikan tärkeys, kuten aiemmin mainittu tarkastellessa kokopäiväpedagogiikan merkitystä normatiivisten asiakirjojen näkökulmasta. Tässä käsitellään uudelleen kokopäiväpedagogiikkaa, mutta huomioiden sen merkityksellisyyden arjen keinona tukea aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia. Lämsä (2021) tiivistää, että kokopäiväpedagogiikka pyrkii kokonaisvaltaiseen pedagogiseen toimintaan, jolloin kaikki sekä suunnitellut että spontaanitkin tilanteet olisivat pedagogisia eli varhaiskasvatussuunnitelman perusteet toteutuvat arjessa päivittäin, joka hetki. Lämsä (2021) toteaa, kuitenkin kokopäiväpedagogiikkaa määriteltäessä keskeisimpinä asioina varhaiskasvatuksen arki, rutiinit ja arjen ajallisuus. Lämsä (2021) painottaa, että laadukkaan kokopäiväpedagogiikan onnistumiseen tarvitaan varhaiskasvatuksen työntekijöiltä pitkäjänteistä ja tavoitteellista toimintaa, toiminnan suunnittelua, sen toteuttamista ja arviointia.

Aggressiivisen lapsen kohdalla onnistuneen kokopäiväpedagogiikan merkitys painottuu, koska esimerkiksi aggressiivisen lapsen kuormituksen säätely vaatii konkreettisia käytännön tekoja arjessa (Kauppila ym., 2023). Lisäksi kokopäiväpedagogiikka selkeänä toimintamallina arjessa luo mahdollisuuksia vuorovaikutukselle, kohtaamiselle ja kuuntelemiselle (Lämsä, 2021).

Tämä on tärkeää, koska esimerkiksi lapsen kanssa keskustelu heti tilanteen jälkeen ei ole aina järkevää vaan asiaan voidaan palata, vaikka leikin lomassa (Kauppila ym., 2023). Ahonen (2017) kuitenkin huomauttaa, että tämä vaatii pedagogisesti taitavaa opettajaa, joka huomaa arjen pedagogiset hetket, jonka kautta lapsi pystyy myös näkemään omien havaintojensa ja aloitteidensa merkityksellisyyden mikä tukee lapsen tunnetaitoja sekä auttaa lasta sanoittamaan itseään. Saarinen (2020) tiivistääkin, että lasten tulisi saada mahdollisuuksia omaan osallisuuteen, ajatteluun ja vaikuttamiseen, jonka kautta oppiminen syvenee. Lisäksi lapsen saadessa tilaisuuksia reflektoida omaa toimintaansa on hänellä myös mahdollisuuksia omien toimintamalliensa muuttamiseen.

Kokopäiväpedagogiikkaan sisältyy siis myös lapsen itsesäätelyn ja tunnesäätelyn kyvyn tukeminen, jota tarkastelin aiemmin varhaiskasvatuksen normatiivisten asiakirjojen näkökulmasta, mutta käsittelen näitä tässä vielä tutkimuksien kannalta, koska sen merkitys painottuu aggressiivisten lasten kohdalla. On kuitenkin samalla muistettava, että positiivisten tunteidenkin tunnistaminen ja niistä iloitseminen on tärkeää, vaikka usein keskitytään kielteisistä tunteista eroon pääsemiseen (Saarinen ym., 2020). Tunnetaitoja tukemalla voidaan pyrkiä auttamaan lasta tunnistamaan, nimeämään ja säätelemään tunteitaan, mikä johtaa lapsen oman käyttäytymisen hallintaan (Ahonen, 2017a). Ahosen (2017a) mukaan enemmistö lapsista tukeutuu nonverbaaliseen viestintään minkä vuoksi aikuisten tulisi tarkkailla lasten viestejä. Tämä korostuu erityisesti pienimmillä varhaiskasvatus ikäisillä lapsilla, joiden puheenkehitys on vielä kehitymässä.

Lisäksi kasvattajien tulisi tarkastella lapsen kuormittumista, koska liiallisesta kuormitustilasta voi lapsen käytös muuttua aggressiiviseksi (Kauppila ym., 2023). Kauppilan ja kumppaneiden (2023) mukaan kuormitusta voivat aiheuttaa hyvinkin monet asiat esimerkiksi ympäristön runsas aistitulva, arjen muutokset ja siirtymätilanteet. Kauppilan ja kumppaneiden (2023) mukaan kasvattajien tulisi oppia tuntemaan lapsi, jotta lapsen yksilöllinen tapa kuormittua ja viestitystavat olisivat tiedossa ja aikuinen voisi tarjota sopivia keinoja palautumiseen ja lapsen toimintakyky saataisiin palautettua. Kasvattajien tuntiessa lapsen voi kasvattaja paremmin ennakoita tilanteita, jonka kautta kasvattajat voivat pyrkiä vähentämään tai jopa estämään tilanteita, joissa aggressiivista käyttäytymistä esiintyy. Soisalo (2019) ottaa esiin myös lapsen oman ennakoimisen oppimisen. Soisalon (2019) mukaan lasta tulisi auttaa sietämään hankaliakin tunteita ja auttaa aggression säätelyssä, jonka kautta lapsi voi alkaa ennakoita aggressioita ja pyrkiä siihen, että kiukun hetkellä hän ei käytä väkivaltaa.

Kantomaa ja kumppanit (2018) painottavat aggressiokäyttäytymiseen puuttumisen keinona toiminnallista oppimista. Toiminnallisen oppimisen avulla voidaan myös pyrkiä ehkäisemään väkivaltaista käyttäytymistä. Jantusen ja Haapaniemen (2013) mukaan toiminnallinen oppiminen antaa lapselle tilaisuuksia tulla nähdyksi kokonaisvaltaisesti ja luo mahdollisuuksia osallisuuden tunteeseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) oppimiskäsityksen perustana on ajatus lapsesta aktiivisena toimijana, joka oppii vuorovaikutuksessa. Lisäksi oppiminen on kokonaisvaltaista ja sen tulisi olla osallistavaa. Toiminnallisen oppimisen tärkeys näkyy monissa teorioissa esimerkiksi Deweyn, Montessorin ja Mezirowin teorioissa. Toiminnallista oppimista voi pitää yhtenä keinona myös aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen tukikeinona, koska lapsi saa mahdollisuuden oppia itse aikuisen tuen avulla.

### **2.3 Aggressiivisesti käyttäytyvien lasten vaikutukset varhaiskasvatuksen henkilöstön työssä jaksamiseen ja henkilöstölle tarjottu tuki**

Aggressiivisuudesta puhuttaessa usein nousee negatiivisia mielikuvia, kuten aiemmin mainittu. Oulasmaan ja Riihosen (2013) toteuttamassa kyselyssä puolet vastaajista olivatkin kokeneet vaikeita tunteita lapsen käytöksen tai olemuksen takia. Yleisempinä syinä kyselyssä nousivat esiin välinpitämättömät, huomionhakuiset, kovaääniset ja aggressiiviset lapset. Aggressiivinen käyttäytyminen onkin yksi kuormittavimmista tekijöistä kasvatusalalla (Ahonen, 2017). Oulasmaan ja Riihosen (2013) mukaan tämä johtuu siitä, että kasvattajat joutuvat suojelemaan itseään ja muita lapsia väkivallalta. Lisäksi väkivalta kokemukset johtavat kasvattajat kiukun, ahdistuksen ja turhautumisen tunteisiin sekä samalla saa heidät tuntemaan myötätuntoa muita lapsia kohtaan (Oulasmaa & Riihonen, 2013).

Tätä kautta katsoen aggressiivisten lasten kanssa toimivien tulisi pyrkiä tunnistamaan omia tunteita ja niiden kautta nousseita ajatuksia aggressiivisista lapsista. Saarinen (2020) toteaaakin, että kasvattajille tulisi olla tarpeeksi tietoa tunteista ja tunneosaamista oman tunnetyöskentelyn kautta, jotta hän voi nähdä toimintansa vaikutukset lapseen. Väkivallasta ja aggressiivisuudesta keskustelu on varhaiskasvatuksen ammattilaisille myös tärkeää, vaikka kielteiset reaktiot voivat vaikuttaa keskustelun esille ottoon niin ne ovat tärkeitä selviämisen kannalta (Kauppila ym., 2023). Oulasmaa ja Riihonen (2013) antavat hyvänä keinona hetkien antamisen työntekijöille keskusteluun tunteista vertaisryhmässä tai työnohjauksessa. Samalla on muistettava, että tukikeinojen onnistumisen kannalta on tärkeää, että tarvittavaa koulutusta on saatu tai sitä

tarjotaan, esimerkiksi on tärkeää, että työtovereita koulutetaan tukemaan kollegoitaan. Hyvänä tukikeinona voidaan nähdä vertaistukiverkostot, joiden kautta voidaan tarjota emotionaalista tukea ja käytännön apua työntekijöille, jotka ovat kärsineet työhön liittyvästä väkivallasta ja aggressiosta. Vertaistuki voi auttaa lievittämään stressiä ja edistämään henkilöstön kestävyyttä.

Oulasmaa ja Riihonen (2013) kuitenkin huomattavat, että työntekijällä voi siltikin yhä olla syyllisyyden, väsymyksen ja turhautumisen tunteita, vaikka hän hillitsisikin negatiivisia tunteitansa. Työntekijöille tulisikin antaa neuvontaa palveluista, joihin he voivat olla yhteydessä kuormittumisen kasvaessa liian suureksi. Työnantajan olisi myös hyvä miettiä työtehtävien ja työolojen mukauttamista tarpeen mukaan. Parrila (2022) esittelee laajasti pedagoginen johtajuus – materiaali paketissaan mitä hyvään johtajuuteen sisältyy. Parrilan (2022) mukaan parhaimmillaan johtaja kannustaa avoimeen vuorovaikutukseen ja kuuntelee työntekijöiden huolet. Parrilan (2022) toteaa, että työyhteisöllä ja tiimeillä tulisi olla selkeät kehittämistavoitteet ja yhteinen suunnitelma siitä, miten tavoitteita kohden kuljetaan. Tämä mahdollistaa kaikille kattavan koulutuksen esimerkiksi aggressiivisen käytöksen tunnistamisesta ja hallitsemisesta, tietoisuutta mikä voi johtaa aggressioihin ja keinoista vähentää konflikteja. Parrila (2022) tiivistää hyvän pedagogisen johtajuuden ja laadun näkyvän viimekädessä kasvattajan kontaktissa lapsen kanssa. Hyvässä työyhteisössä lapset ja heidän huoltajansa sekä työntekijät voivatkin saada tietoa millaista tukea he voivat saada ja heille tarjotaan sitä.

### 3 Tutkimuksen toteutus

#### 3.1 Tutkimustehtävä

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää millaisia keinoja varhaiskasvatuksen opettajat käyttävät kohdatessaan aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia sekä varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä tarvitsemastaan tuesta varhaiskasvatuksen arjen käytäntöihin aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kohtaamisiin sekä oman hyvinvoinnin ja työmotivaation ylläpitämiseksi.

Tutkimuskysymyksinä olivat:

1. Millaisia pedagogisia keinoja varhaiskasvatuksen opettajat käyttävät aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia kohdatessa?
2. Millaista tukea varhaiskasvatuksen opettajat kokevat tarvitsevansa aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kohtaamiseen?

Varhaiskasvatuksen opettajien käyttämillä keinoilla tarkoitetaan tässä tutkielmassa erityisesti niitä keinoja, jota varhaiskasvatuksen opettajat ovat kirjanneet lasten henkilökohtaisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin, joissa on asetettu sekä yhteisiä tavoitteita että pohdittu kuinka jokaisen lapsen yksilöllistä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia voidaan edistää. Keskeisenä on myös varhaiskasvatussuunnitelman ajatus siitä, että aikuisten toimintaa arvioidaan. Lisäksi keinoja tarkisteltaessa pyrittiin huomioimaan varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa edellytettävä yhteistyö lasten huoltajien kanssa sekä lapsen osallisuus. Varhaiskasvatuksen opettajien tarvitsemilla tuilla tarkoitetaan puolestaan niitä tukikeinoja, joita varhaiskasvatuksen opettajat kokevat tarvitsevansa sekä lapselle ja lapsiryhmälle suunnitellun tuen onnistumiseksi että varhaiskasvatuksen opettajan oman työhyvinvoinnin ja motivaation tueksi.

#### 3.2 Tutkimusmenetelmä

Tässä tutkimuksessa noudatettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, jossa tavoitteena on ymmärtää tutkittavaa ilmiötä tutkittavien näkökulmasta (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Ihmistieteet eroavatkin luonnontieteistä, koska ne keskittyvät ymmärtäviin menetelmiin (Raatikainen, 2005). Laadullinen tutkimus pyrkiikin tutkimaan ilmiötä ihmisten omista näkökulmista, jonka kautta voidaan saada tietoa, kuinka he ovat kokeneet ilmiön ja miten he tulkitsevat ilmiötä (Vilka, 2021).

### 3.3 Aineistonkeruu ja tutkimusjoukko

Aineisto kerättiin tähän tutkimukseen puolistrukturoidulla teemahaastattelulla (Liite 1.), jonka avulla pyrittiin saamaan tietoa tutkittavien kokemuksista aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kohtaamistilanteista. Tässä tutkimuksessa korostuikin tutkimukseen osallistuvien omat kokemukset ja tulkinnat niistä, mikä Pattonin (2002) mukaan on laadullisen tutkimuksen yksi tavoite. Tutkimuksessa päädyttiin puolistrukturoituun teemahaastatteluun, jossa kysymykset on lajiteltu teemoittain mutta tutkijalla on mahdollisuus tarkentaa kysymyksiään (Hirsjärvi & Hurme, 2022). Tähän päädyttiin, koska se antaa mahdollisuuden lisäkysymyksien esittämiseen sekä siinä ei tarvitse noudattaa tarkasti laadittua kysymys listaa. Tämä katsottiin parhaaksi aihepiiriin ollessa sellainen, että se voisi nostaa esiin suuriakin tunteita, koska lasten aggressiivisuuteen liittyy usein negatiivisiakin tunteita. Tämän kautta pyrittiin pitämään huolta siitä, että haastattelutilanne olisi miellyttävä haastateltavalle eikä hän tuntisi oloaan epämukavaksi sekä voitiin päästä kohti avoimempaa keskustelua (Patton, 2002).

Teemahaastattelua varten valittiin neljä varhaiskasvatuksen opettajaa, joille oli kertynyt työkokemusta varhaiskasvatuksen alalla enemmän kuin kymmenen vuotta. Haastateltujen työkokemus varhaiskasvatuksen alalla vaihteli yli kymmenestä vuodesta yli kolmeenkymmeneen vuoteen. Iältään he olivat yli 45-vuotiaita. Tutkimusjoukon tarkalla rajaamisella pyrittiin löytämään varhaiskasvatuksen opettajia, joille olisi kertynyt mahdollisimman paljon kokemusta aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kohtaamisista sekä laajoja näkökulmia aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kohtaamisista. Aaltion ja Puusan (2020) mukaan tutkimusjoukkoa haettaessa tärkeää on sen mahdollisimman tarkka rajaaminen, jotta saataisiin koostettua mahdollisimman rikas aineisto ja pystyttäisiin saavuttamaan mahdollisimman rikas tulkinta. Pattonin (2002) mukaan kohdejoukko laadulliseen tutkimukseen tulisikin valita mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Teemahaastatteluun pyydetävät henkilöt valikoitiin siten, että aluksi kysyttiin haastateltavien halukkuutta osallistua tutkimukseen, jonka jälkeen kysyttiin varhaiskasvatusyksikön halua osallistua tutkimukseen.

Tämän jälkeen haettiin tutkimuslupaa kaupungissa vaadittujen säännösten mukaan. Tutkimusluvassa kerrottiin tutkimuksen aihe ja tavoitteet. Luvan myöntämisen jälkeen haastattelusta kiinnostuneiden kanssa sovittiin haastattelu heille parhaiten sopivaan aikaan. Kaikki haastattelut pidettiin etäyhteyksien kautta. Haastattelujen pituus vaihteli puolesta tunnista lähes kahteen tuntiin. Haastattelut nauhoitettiin ohjelmien tarjoamalla tallennuksella,

mutta varmuuden vuoksi käytettiin myös digitaalista nauhoitusta ja luotiin varmuuskopio. Tallenteet suojattiin salasanoilla.

Teema-alueet eli aihepiirit, jotka haastatteluihin valittiin, olivat jokaisella haastatteluun osallistuneelle samat (Hirsjärvi & Hurme, 2022). Teemahaastatteluun oli mietitty teemat niin, että keskustelut etenisivät keskeisiä teemoja noudattaen. Teemahaastattelun kysymykset jaettiin valmiiksi tutkimuskysymyksiin pohjautuen kahteen eri teemaan, jotka olivat: 1) Varhaiskasvatuksen opettajien arjen käytännöt kohdatessa aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia 2) Varhaiskasvatuksen opettajien kaipaama tuki kohdatessa aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia.

Ensimmäisessä teemassa pyrittiin saamaan tietoa siitä, millaisia erilaisia keinoja varhaiskasvatuksen opettajat käyttävät kohdatessaan aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia varhaiskasvatuksen arjessa. Lisäksi tämän teeman kautta voitiin tarkastella, millaiset asiat varhaiskasvatuksen opettajat kokivat haasteellisina ja selvittää heidän tietopohjaansa liittyen aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kohtaamiseen.

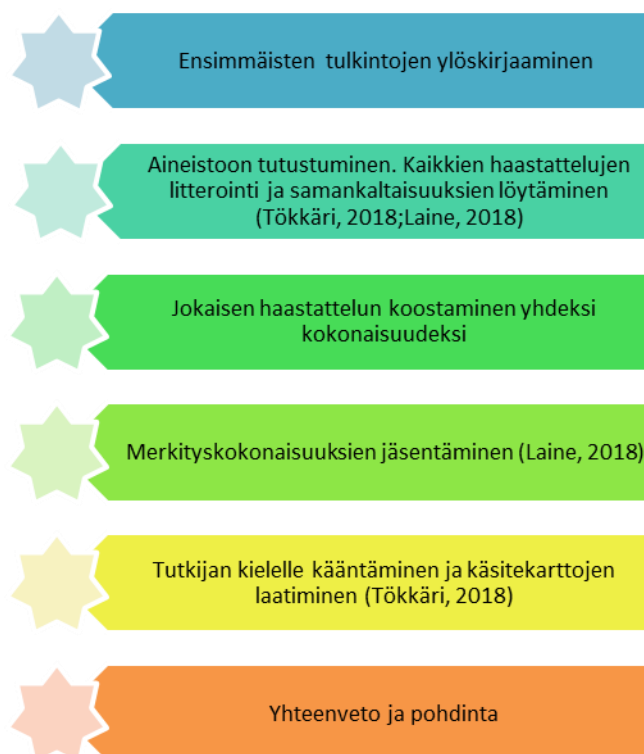
Toisessa teemassa pyrittiin saamaan tietoa siitä, millaista tukea varhaiskasvatuksen opettajat tarvitsivat, jotta he voisivat mahdollisimman optimaalisesti kohdata aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen. Tässä teemassa tarkasteltiin, miten aggressiivisten lasten kohtaaminen vaikutti varhaiskasvatuksen opettajien työhyvinvointiin ja mitkä asiat tukivat sitä. Lisäksi haluttiin saada selville, miten heidän kokemuksiinsa perustuen varhaiskasvatusta tulisi kehittää, jotta aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia voitaisiin parhaiten tukea. Teemojen valinnalla ja järjestyksellä pyrittiin siihen, että aluksi haastateltavat voisivat kertoa heidän arjen käytännön kokemuksistaan ja keinoista aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia kohdatessa. Teemahaastattelun toisen osan kautta pyrittiin puolestaan pääsemään haastateltavien kanssa syvemmälle aiheeseen.

### **3.4 Aineiston analyysi**

Tutkimuksen aineisto koostuu puolistrukturoiduista teemahaastatteluista saaduista tiedoista. Aineiston analysointi alkoi jo haastattelun aikana, jolloin tehtiin tarvittavia lisäkysymyksiä haastattelun aikana heränneisiin ajatuksiin sekä saatiin täsmennystä vastauksiin. Haastattelun jälkeen kirjoitettiin ensimmäisiä tulkintoja ja ajatuksia. Tämän kautta aineistoa voitiin arvioida kriittisesti ja samalla pyrittiin pääsemään eroon ennako-oletuksista, joita esimerkiksi aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia kohtaan voi olla (Aaltio & Puusa, 2020).

Jäin pohtimaan omia ajatuksiani aggressiivisesti käyttäytyvistä lapsista. Mietin kuinka usein kyse onkin vain siitä, että lapsi ei saa tilaisuutta päästä kuuluksi tai nähdyksi. Tärkeää olisi varmasti kiireettömyyden tilan luominen, jolloin lapsi saa hetken hengähtää ja kerätä voimia, pienen hyvän hetken keskusteluun. “(ote tutkimuspäiväkirjasta)

Aineiston analyysissä käytettiin osittain Milesin ja Hubermanin (1994, Tuomen ja Sarajärven, 2018 mukaan) kolmivaiheista prosessia. Kolmivaiheisen prosessin ensimmäisessä vaiheessa aineisto redusoidaan eli pelkistetään ja aineisto kirjoitetaan auki, jonka jälkeen auki kirjoitetusta aineistosta etsitään pelkistetyt, tutkimusta kuvaavat ilmaukset, jotka lajitellaan eri värejä käyttäen. Tällä tavoin niiden listaaminen on selkeämpää ja lopulta aineistosta on jäljellä tutkimukselle olennainen data. Toiseksi aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään. Pelkistetyt ilmaukset käydään huolellisesti läpi sekä ne ryhmitellään luokkiin ja alaluokkiin, jotka nimetään sisällön mukaisilla käsitteillä. Alaluokkia pyritään yhdistelemään, jotta saadaan yläluokkia. Yläluokkia yhdistelemällä puolestaan saadaan pääluokkia. Kolmantena on aineiston abstrahointi eli käsitteellistäminen, jossa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto. Valikoidun tiedon perusteella voidaan muodostaa teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.)



KUVIO 1. Tutkimuksen analyysiprosessi

Aluksi aineisto kuunneltiin useaan kertaan. Tämän jälkeen koko aineisto litteroitiin eli kirjoitettiin kirjalliseen muotoon. Ruusuvuoren ja Nikanderin (2017) mukaan tutkimuskysymys on litteroinnin tarkkuutta määrittävä seikka ja ei-sanallisenkin viestinnän kirjaaminen voi olla

perusteltua. Tässä tutkimuksessa noudatettiin tarkkaa litterointia, mutta ei –sanallista viestintää ei kirjattu. Sana sanasta litterointi koettiin järkeväksi, koska teemahaastatteluja syntyi vain neljä. Tarkan litteroinnin kautta kuitenkin saatiin aluksi melko laaja ja selkeä käsitys heidän kokemuksistaan sekä auttoi näkemään yhtenäisyyksiä eri kokemusten välillä, vaikka laadullisen tutkimuksen päämääränä ei olekaan tehdä yleistyksiä. Litteroitaessa etsittiin samalla merkityskokonaisuuksia (ks. taulukko 1). Merkityskokonaisuuksien hahmottamisen helpottamiseksi käytettiin eri värejä, jotta olisi helpompaa huomioda samankaltaisuudet, kuten alla olevissa esimerkeissä.

No kyl aikuinen käy koko tunnelistan läpi et siellä on siis **voimattomuus**, avuttomuus siis ihan tällainen inhon tunne tiedätsä, jos sua purraa räitään syljetään (V2).

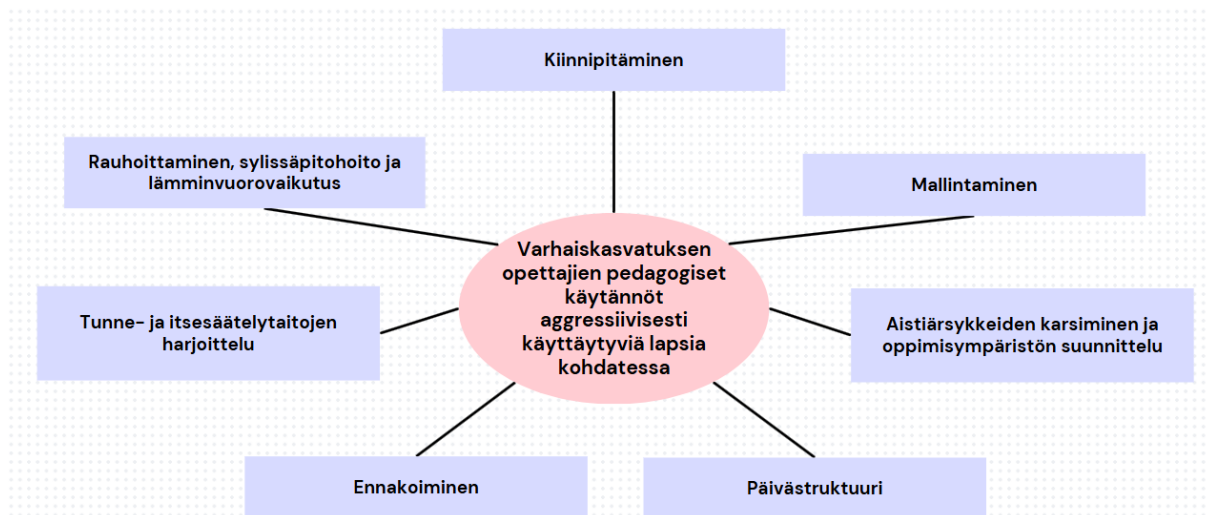
Se on sellaista, että sä toivoisit et lapsen on kehitys siirtynyt eteenpäin, se voi välillä olla **turhauttavaa** ja tuntuu **voimattomalle** (V1).

Aineiston analyysia ja merkityskokonaisuuksien löytämistä helpotti se, että teemahaastattelujen kysymykset oli jaettu valmiiksi jo teemoihin haastatteluja varten, jonka kautta niiden jakaminen pienempiin pääluokkiin, oli helpompaa. Haastattelun purkamisen voikin tehdä koko haastatteludialogista tai valikoiden tema-alueittain (Hirsjärvi & Hurme, 2022).

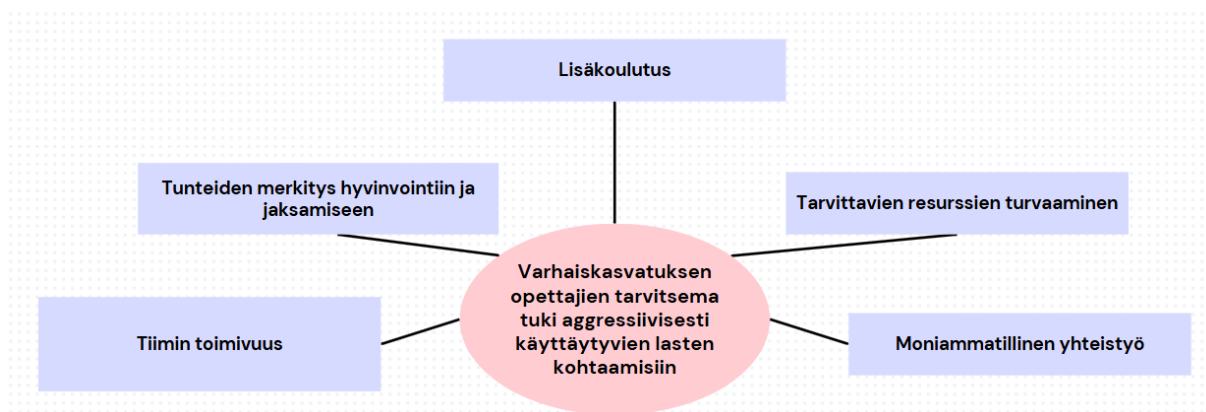
TAULUKKO 1. Merkityskokonaisuus, kuvaus ja alkuperäisen ilmaisun vertailu.

<b>Miten kulkea kohti yhdenvertaisuutta</b>		
<b>Merkityskokonaisuus</b>	<b>Kuvaus</b>	<b>Alkuperäiset ilmaukset</b>
Varhaiskasvatuksen ammattilaisen saama tuki omien tunteiden ja tilanteiden käsittelyyn - mahdollisuudet keskustella tilanteista	<i>Varhaiskasvatuksen opettajien tukikanavana toimii keskustelu mahdollisuudet kollegojen kanssa</i>	No tiimi on ollut ihan ensisijainen. Ni tiimissä puhutaan, siis siitä lähtee et tiimissä puhutaa.  Kollegojen kanssa keskustelut.  No työkavereilta kyllä

Haastattelu materiaalia kertyi paljon, vaikka teemahaastatteluun osallistui vain neljä varhaiskasvatuksen opettajaa. Aineiston määrään vaikuttikin suuresti varhaiskasvatuksen opettajien pitkän työuran luoma laaja kokemuspohja. Tämän kautta nähtiin järkeväksi jokaisen haastattelun koostaminen kokonaisuudeksi, mikä helpotti merkityskokonaisuuksien löytämistä. Tämän jälkeen pyrittiin kääntämään ne tutkijan kielelle ja laadittiin käsittekarttoja kuten alla olevassa kuviossa 2 ja kuviossa 3 on esitetty.



KUVIO 2. Käsitekartta varhaiskasvatuksen opettajien pedagogiset käytännöt aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia kohdatessa.



KUVIO 3. Käsitekartta varhaiskasvatuksen opettajien tarvitsema tuki aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia kohdatessa.

Merkityssuhteiden kääntämistä tutkijan kielelle (Tökkäri, 2018) helpotti käsitekarttojen laatiminen, joihin koottiin teemahaastatteluiden merkityskokonaisuudet. Litteroituun aineistoon palattiin kuitenkin säännöllisesti, mikä on tärkeää, jotta jokaisen haastatellut yksilöllisyys pysyisi esillä. Lopuksi laadittiin yhteenveto ja pohdinta. Tutkimuksen aineiston analyysia helpotti jo valmiiksi mietitty analyysiprosessi.

## 4 Tutkimustulokset

Tutkimuksen ensimmäisessä teemassa tarkisteltiin varhaiskasvatus yksiköissä työskentelevien varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia ja pedagogisia käytäntöjä varhaiskasvatuksen arjessa aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kohtaamistilanteissa. Tutkimuksen toisessa teemassa käsiteltiin varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä siitä, millaista tukea he kokivat tarvitsevansa oman hyvinvointinsa ja työmotivaationsa ylläpitämiseksi. Lisäksi toisessa teemassa tarkasteltiin mitkä asiat tukivat varhaiskasvatuksen opettajia laadukkaana pedagogiikan toteuttamisessa.

### 4.1 Varhaiskasvatuksen opettajien pedagogiset käytännöt aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia kohdatessa

Varhaiskasvatuksen opettajilla oli käytössään useita pedagogisia keinoja ja käytäntöjä aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia kohdatessa. Näitä olivat rauhoittaminen, sylissäpito, lämminvuorovaikutus ja kiinnipito. Tilanteita pyrittiin ennakoimaan ja lasten tunne- ja itsesääätelytaitoja pyrittiin tukemaan. Varhaiskasvatuksen opettajat olivat pyrkineet vähentämään aistiärsyksiä ja muovaamaan oppimisympäristön sopivammaksi aggressiivisesti käyttäytyville lapsille. Lisäksi tiimissä oli sovittu yhteisistä käytänteistä ja yhteisistä käytänteistä keskusteltiin myös lasten kanssa. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat myös mallintamisen tärkeänä. Jokainen tutkimukseen osallistunut varhaiskasvatuksen opettaja oli kohdannut aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia ja kokivat aggressiivisen käyttäytymisen lisääntyneen viime aikoina.

No olen tavannut...Itse asiassa sanotaan viimeisinä vuosina, Ehkä tämä viimeinen vuosi on ollut eniten aggressiivisten lasten kanssa kohtaamista. Kerta viikkoon, joskus useamminkin, monta kertaa viikossa, monta kerta päivässä (H3).

Varhaiskasvatuksen opettajat kuvailivat aggressiivista käyttäytymistä ja sen ilmenemismuotoja hyvin samankaltaisin tavoin. Vastauksissa korostui erityisesti lasten väkivaltainen käytös, johon liittyi lyöminen, raapiminen, pureminen ja tavaroiden heittäminen. Lisäksi lapsen käyttökseen liitettiin äkkipikaisuus ja heidän tunnekuuhunsa. Väkivalta kohdistui puolestaan joko lapseen tai aikuiseen.

Keskeinen varmaan se, et lapsen valtaa tunne ja siitä seuraa aggressiivinen toiminta ja lapsi käyttää sitä keinoja, mikä hänellä tulee ensimmäiseksi mieleen ja se on joku väkivaltainen teko (H2).

Arvaamaton, ehkä myös äkkipikainen... se on myös sitä puremista ja raapimista ja sylkemistä ja pään hakkaamista, mutta myös sitä tavaroilla vahingoittamista (H3).

sit he ovat semmoisia niin kun lapsia, joilla on pinna palaa tosi herkästi (H4)

yhtäkkiä vaan joku asia ärsyttää ja sitten tämmöinen lapsi käy kiinni aikuiseen tai lyö toista lasta tai ilman mitään syytä (H4)

Aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kuvailtiin osaavan myös käyttää henkistä väkivaltaa ja pystyvän myös suunnitelmallisempaan ja harkitumpaan toimintaan tilanteissa.

On myös sellaista aggressiivista joka aggressiivista käyttäytymistä mikä on niin kuin enemmän henkistä väkivaltaa toista lasta kohtaan, joka on... usein tuntuu sille, että on hyvinkin harkittu, suunnitelmallisempaa että päästään niin, ku henkisesti satuttamaan toista vasta (H1).

mut on myös lapsia, joiden kielenkäyttö on todella aggressiivista (H2).

#### 4.1.1 Rauhoittaminen, sylissäpitohoito ja lämminvuorovaikutus

Tärkeimpänä keinona tilanteissa, joissa aggressiivista käytöstä ilmeni, oli tilan ja ajan antaminen lapselle. Myös turvallisuuden ja hyvänolon tunteen tarjoaminen sylin tai halauksen kautta koettiin tärkeäksi. Tähän tutkimukseen haastatellut pitivät sylissäpitohoitoa lasta rauhoittavana ja ennakoiva toimenä, jolla lapselle viestitettiin välittämistä, hellyyttä ja hyvää tunnetta. Sylissäpito-hoidon aikana lapsen kanssa pyrittiin lämpimään vuorovaikutukseen.

mennään vaikka eri tilaan, jos lapsi pystyy, et hän ei ole vielä niin raivoissaan et hän pystyy siirtymään ni voidaan mennä, vaikka eri tilaan ja välillä se auttaa se, että keskustele rauhallisesti ja ottaa lapsen syliin (H4).

yrität rauhoitella tai annat lapsen olla rauhassa, mut olet läsnä. Joskus se vaatii sitä, että poistutaan oven taakse, et lapsi saa rauhoittua tai sitten syliin ottamista, silittelyä, puhetta (H3).

#### 4.1.2 Kiinnipitäminen

Kiinnipito tilanteita pidettiin viimeisenä keinona toimia ja haasteltujen mukaan, sitä pidettiin keinona, jolla pyrittiin turvaamaan kaikkien lasten fyysinen hyvinvointi myös aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen. Haastatteluun osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajat näkivätkin kiinnipidon huonoimpana vaihtoehtona. Varhaiskasvatuksen opettajien vastauksissa kuvastui myös se, että kiinnipitotilanteissa lasta kunnioitettiin ja tilanteessa pysyttiin rauhallisena.

Se ei ole paras vaihtoehto mutta välillä se on tarpeellista...sit yrittää taas suojella sitä, ettei se lapsi hakkaa päätään (H2)

jos lapsi on hyvinkin fyysinen ja väkivaltainen myös muita lapsia kohtaan, jolloin on pakko turvata myös muiden lasten hyvinvointi (H1).

### 4.1.3 Ennakoiminen

Varhaiskasvatuksen ammattilaiset pyrkivät ensisijaisesti ennakoimaan tilanteita ja estämään lasten kuormittumista. Tähän tutkimukseen osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajat olivat tietoisia tilanteista, joissa tunnereaktioita syntyi ja ennakoivat niitä. Ennakointiin tähän tutkimukseen osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajat liittivätkin pyrkimyksen muuttaa toimintatapoja huomioiden jokaisen lasten yksilöllisyyden ja yksilökohtaiset tuen tarpeet sekä mahdolliset ryhmäkohtaiset tukikeinot.

...siis ennakointi. Sen odotuttamisen vähentäminen, lapsille sanotetaan, kuvitetaan hyvissä ajoin mitä tulee tapahtumaan (H2)

Ettei hyvinkin yksilökohtaisia keinoja pitää aina miettiä, joka tilanteessa, ettei kaikki keinot toimi samalla tapaa, että lapsiin, mut myös ajatella kaikki lapsia (H1)

### 4.1.4 Tunne- ja itsesäätelytaitojen harjoittelu

Tunne- ja itsesäätelytaitojen harjoittelu koettiin myös tärkeänä keinona, joka hyödytti kaikkia lapsia. Haastatteluun osallistuneet eivät suoraan viitanneet kokopäiväpedagogiikkaan, mutta se ilmeni vastauksissa esimerkiksi niin, että tunnekasvatusta annettiin sekä lapselle yksilöllisesti sopivissa tilanteissa että ryhmälle sopivissa tilanteissa ja ennakointiin pyrittiin koko ajan.

Kyl mun mielestä toi jotkut lapset hyötyy paljon noista tunnekasvatustuokioista (H4)

leikin yhteydessä voidaan käsitellä näit tunteita ja ajatuksia mitä lapsella on siin tilanteessa noussut ja miettiä, että mikä johti siihen, että hän esimerkiksi saattoi lyödä toista lasta (H1).

### 4.1.5 Aistiärsykkeiden karsiminen ja oppimisympäristön suunnittelu

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä aggressiivisesti käyttäytyvät lapset pyrittiin huomioimaan karsimalla aistiärsykeitä. Lisäksi oli mietitty valmiiksi paikkoja, joihin pystyi menemään tarpeen tullen rauhoittumaan.

On mietitty jo valmiiksi paikkoja ja tiloja mihin tällaisen lapsen kanssa mennä. Meillä on karsittu ryhmistä semmoisia turhia näköärsykeitä, et ois mahdollisimman selkeet tilat ryhmissä (H4)

tietyt aistiärsykkeet, jotka saattaa kuormittaa lapsia, niin tottakai ne on sellaista oltu huomioitu. Meillä on kuulokkeet, kuulosuojaimia, jotka lapsi voi niin ku pistää semmoista aistiärsykettä saa vähennettyä (H1).

Oppimisympäristöjen suunnitteluun vaikutti suuresti jo valmiiksi rakennettu ympäristö, jonka varhaiskasvatuksen opettajat kokivat välillä haittaavaan lasten erityistarpeiden huomioimista, koska niitä ei varhaiskasvatustyksikköä rakennettaessa juurikaan ollut otettu huomioon.

tilat ei oo suunniteltu silleen, että ne olisi mahdollisimman parhaat niin ku aggressiivisia lapsia ajatellen. Eikä toki se rakennettu ympäristö mikä on jo annettu nii se määrittelee tosi paljon sitä, kuinka paljon voi huomioida lapsen erityistarpeet niissä tiloissa (H1)

koen ettei se oo niin ku optimaalisesti ainakaan tehty... ei niitä nyt ihan hirveesti oo suunniteltu niihin tilanteisiin...mut pyritään luomaan sellaisia paikkoja, että lapsen kanssa voi mennä rauhoittumaan (H3)

#### 4.1.6 Yhteiset käytänteet

Varhaiskasvatuksen opettajat olivat sopineet yhteisistä käytännöistä omissa ryhmissä jo valmiiksi ja miettineet yhdessä erilaisia keinoja ja tapoja aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kohtaamisiin. Käytänteistä keskusteltiin myös säännöllisesti lasten kanssa. Lisäksi heillä oli käytössään talon yhteisiä käytänteitä.

Joka ryhmässä on omat (käytänteet). Lasten kanssa käydään säännöllisin väliajoin ja ne elää toimintakauden aikana myös, et mikä on sovittu. Plus on talon yhteisiä käytänteitä ja esimerkiksi meillä on semmoinen perehdytys kansio, et kun tulee uusia sijaisia niin he voi lukea sieltä (H2).

On yhteiset käytänteet ja sit kiinnipito tilanteista käytetään kaavakkeet ja aina jokaisesta kiinnipito tilanteista esimerkiksi kerrotaan lapsen huoltajille. Elikkä on useita käytänteitä mitkä niin ku koskee jokaista työntekijää jokaista lasta. Jotka on yhteisesti sovittu (H1).

#### 4.1.7 Mallintaminen

Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat vahvuuksinaan kohdatessaan aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia kärsivällisyyden, ymmärtämisen taidon, inhimillisyyden, sensitiivisen tavan toimia sekä rauhallisuuden ja varmuuden vaativissakin tilanteissa. Parhaimmillaan aikuinen toimikin lapselle sekä tunnesäätelyn tukijana että itse mallina lapselle. Varhaiskasvatuksen opettajat painottivat, että kasvattajalla tulee olla valmiiksi mietittynä toimintatapsansa ja miten toimia tilanteissa, joka loi turvallisuuden tunnetta myös lapselle.

Mä ainakin niin ku pyrin olemaan rauhallinen ja myös näkemään sen lapsen näkökulman, että mistä se harmitus tulee ja siihen keskusteluun ja semmoinen aika antava, että – tai ehkä se semmoinen lapsen olemuksen näkeminen ja kuuleminen, että mikä hän ehkä tässä tilanteessa tarvitsis (H3)

On ehkä sellainen kärsivällisyys. Lapset ovat hyvinkin erilaisia ja sun pitää kohdata jokaisen lapsen hyvin sensitiivisesti ja yrittää ymmärtää, että jokainen lapsi on ihminen, joten sellainen tietynlainen inhimillisyyys ja ymmärtäminen on tosi tärkeätä jokaisen ihmisen kohdalla (H1).

se semmoinen oma varmuus niist tilanteesta ja sitten koska se luo sit lapselle turvaa, että aikuinen tietää mitä se tekee (H2).

## 4.2 Varhaiskasvatuksen opettajien tarvitsema tuki aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kohtaamisiin

Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat tarvitsevansa tukea. Heidän mukaansa heidän työhyvinvointiaan ja työmotivaatiotaan sekä kohtaamistilanteita aggressiivisesti käyttäytyvien lasten ja heidän huoltajiensa kanssa tukisivat lisäkoulutus, moniammatillinen yhteistyö ja tarvittavien resurssien turvaaminen. Lisäksi varhaiskasvatuksen opettajat kokivat toimivan tiimin ja tiiviin työyhteisön merkityksellisenä, mitkä tukivat varhaiskasvatuksen opettajien jaksamista ja hyvinvointia.

### 4.2.1 Lisäkoulutus

Varhaiskasvatuksen opettajat olivat saaneet koulutusta kiinnipito tilanteisiin, mutta eivät erityisesti aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kohtaamiseen. Kaikki haastatellut kokivat lisäkoulutuksen tarpeelliseksi.

Ei varmasti oo koskaan liikaa niin ku näissä asioissa sitä kouluttautumista et varmasti tarvitsis lisää (H3).

Ottaisin kyl kaiken mahdolliset koulutukset vastaan (H2).

### 4.2.2 Tunteiden merkitys hyvinvointiin ja jaksamiseen

Aggressiivisesti käyttäytyvien lapsien kohtaaminen herätti lähinnä negatiivisia tunteita kuten pelkoa, voimattomuutta ja pettymyksen tunteita. Haastatteluun osallistuneet eivät kuitenkaan pelänneet väkivaltaisesti käyttäytyvää lasta vaan mitä ryhmän toisille lapsille saattaisi tapahtua. Tähän vaikutti todennäköisesti haastatteluun osallistuneiden pitkän työkokemuksen tuoma varmuus. Haastatteluun osallistuneet huomioivat aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kohtaamisen varhaiskasvatuksen arjessa vaikuttavan heidän omaan hyvinvointiinsa ja jaksamiseensa sekä työmotivaatioonsa.

onhan se tietysti jollain tapaa ehkä pelottavaa, kun aattelee myös muita lapsia ja myös ehkä jollain tapaa stressaavaa koska sulla on taas vastuu lapsista ja se että sun täytyy pitää huolta et jokaisella on hyvä olla ni onhan se tärkeää (H1).

Kyl hyvinvointiin vaikuttaa sille, sanotaan sulla on kiinnipito tilanteita tai jonkun lapsen kanssa on ollut toistuvasti päivästä toiseen koet sellaista. Se kuormittaa niin kyl se ensinnäkin tilanteet on todella kuormittavii, mutt sitten siit tulee se mitä toiset lapset joutuu näkemään, kuinka paljon se on niiltä pois, että harmittaa niiden toisten lasten puolesta (H2).

Vanhempien kanssa keskustelu aggressiotilanteista oli varhaiskasvatuksen opettajien mukaan sidoksissa siihen, kuinka hyvin lapsen huoltajat osasivat tiedostaa lapsensa ongelmat ja

keskustelemaan niistä. Erityisen vaikeina varhaiskasvatuksen opettajat näkivät tilanteet, joissa lapsen huoltajille ei ollut selkeää käsitystä lapsensa aggressiivisuudesta, jolloin he saattoivat toimivat välinpitämättömästi asian suhteen tai jopa itse käyttäytyä verbaalisesti aggressiivisesti.

Riippuu ihan vanhemmista. jotkut ymmärtää ja tiedostaa hyvin selkeesti lapsen ongelmat ja joillekin vanhemmille se voi olla hirveen hankala niin ku et käsittää ja myöntää että lapsella on tiettyjä ongelmia käytöksessä tai tunnekasvatusta vaatii enemmän kasvatusta. Riippuen vanhemman niin ku kohtaamisen sujuvuudesta niin aika paljon vaikuttaa kans siihen (jaksamiseen) (H1)

Ni onhan se kuormittavaa vanhemmille, mut se on jotenkin niin, ku mullekin, et minkä verran annan itsestäni niinku siinä tilanteessa. Koska sä jostain et voi oikeasti tietää mikä se lopputulos. Et saatko haukut niskaan tai saatko seuraavana päivänä sähköposti johtajan kautta, että oot toiminut ihan vanhemman mielestä idioottimaisesti vai niin ku – joskus saa rakentavaakin palautetta et ”kiitos”. Mut se on vaihtelevaa (H3).

#### 4.2.3 Toimiva ja tiivis työyhteisö

Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat tärkeimpänä tukikanavana omien tunteidensa käsittelyyn oman tiimin ja muut kollegat. Tiimi ja kollegat auttoivat myös tunteiden käsittelyn lisäksi ratkaisujen löytämisessä sekä ilon ja mielihyvän löytämisessä, jotka auttoivat “kuorman purkamisessa”. Haastatteluun osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajat kokivat, että heillä on tiivis työyhteisö ja he kokivat oman tiiviin yhteisönsä tärkeimpänä tukikanavana. He kuvailivat tiivistä työyhteisöään kertoen, että siinä toimitaan yhteistyössä ja luottamuksen siihen, että muulta henkilökunnalta sai tukea. He painottivat, että työyhteisössä pystyi keskustelemaan kipeistäkin asioista ja heille annettiin ymmärtämystä.

no mä koin ainakin, että yleensä on aina ollut suo hyvä tiimi henki elikkä asioista keskustellaan ja puhutaan. Mietitään yhdessä ratkaisuja et se on tosi tärkeätä ja usein niin ku kolleegoilta kuulee heidän omiakin kokemuksia, miten päivä on mennyt ja niistä keskustellaan ja mietitään että mitä vois tehdä toisin ja onks siin ratkaisuja voisi miettiä. et onhan se tärkeätä ja monesti myös se sellainen yhteishenki, välillä jos on ollut rankka päivä niin kyl sellainen musta huumori tekee terää. Niin kyl se tiimi henki on tärkeä (H1).

No tiimi on ollut ihan ensisijainen. Ni tiimissä puhutaan, siis siitä lähtee et tiimissä puhutaan, päiväkodinjohtajan kanssa puhutaan, erka open kanssa puhutaan, sitten haetaan apua ulkopuolelta, jos tarvii. Ei siis tarvi jäädä yksin (H2).

Esimerkiksi tällainen tai sitten sulla on joku hankala tilanne ni sä voit huikata toiselle et menee hakemaan apua. Niin kun aluksi sanon niin sitä on niin paljon ryhmissä ni kaikki tietää kyll ... myötätuntoo voi saada työkavereilta, että kaikki tietää kuinka raskasta se voi olla. Sitten puhutaan palavereissa, voi puhua pedagogisissa palavereissa tai sitten voi saada noissa kehityskeskusteluissa voi saada tukea. On niin ku monta väylää (H2).

#### 4.2.4 Moniammatillinen yhteistyö

Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat myös moniammatillisen yhteistyön äärimmäisen tärkeänä tukikanava, koska sitä kautta pystyttiin löytämään moninaisempia keinoja lasten tukemiseen.

no meillä on aika tiivis yhteisö, et toki varmaan joissain tilanteissa, jos tulee jotain kovinkin fyysistä niin silloin on myös mietittäviä jo vähän monialaisempaa yhteistyötä ja olla myös yhteydessä varhaiskasvatuksen yksikön johtajaan (H1)

mietitään myös jo sellaista moniammatillista yhteistyötä, että päästään paremmin lapsen käyttäytymisen ytimeen. Koska silloin voidaan puhua, ettei oo kyse vaan tietystä yhdestä tunteesta vai purkauksesta, vaan silloin voidaan jo miettiä, että on pohjalla ehkä jotain vakavampaakin (H1).

Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat tarvitsevansa eniten tukea huoltajien kohtaamistilanteisiin ja vaikeampien asioiden käsittelyyn huoltajien kanssa. He toivoivat enemmän tukea johtajalta sekä enemmän moniammatillista yhteistyötä.

no välillä ehkä voi olla, riippuen vähän esimerkiksi silloin jos huoltaja on esimerkiksi hyvin sellainen ettei oo vastaanottavainen ja jollain tapaa kieltää koko tilanteen, niin siin toivois, että varhaiskasvatuksen yksikön johtajalta saa suurempaa tausta tukea ja myös että sellaisia moniammatillisia yhteistyö hetkiä vois järjestää jolloin tää viesti voitais saada vankemmin vanhemmille välitettyä ja usein vanhemmat kaipaa sellaista että jos ei yhdeltä kuule, et kuulee useimmilta, se saattaa ehkä auttaa siihen että vanhempi ymmärtää nyt on tosi kyseessä (H1).

Moniammatillinen yhteistyö onkin parhaimmillaan tukikanava sekä lapselle että hänen huoltajillensa. Lisäksi se voimavaratekijä varhaiskasvatuksen opettajalle, joka tukee työssäjaksamista, koska sen avulla varhaiskasvatuksen opettaja voi löytää toimivimpia pedagogisia keinoja aggressiivisesti käyttäytyvien lasten tueksi.

#### 4.2.5 Tarvittavien resurssien turvaaminen

Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat myös tärkeänä sopivat ryhmäkoot sekä oikeat ja hyvin suunnitellut resurssit. Varhaiskasvatuksen opettajien mukaan kiire ja ajanpuute määrittelevät moniammatillisiin keskusteluihin jäänyttä aikaa, mikä puolestaan vaikuttaa sekä varhaiskasvatuksen opettajien itselle samaan tukeen että lapsen saamaan tukeen.

Etä lapsi olisi semmoisissa ryhmissä mikä on paremmin resursoitu (H2).

sitten tää oikeet henkilöstö resurssit. tiimilläkin on merkitystä, et ne tiimit rakennetaan monenlaista osaamista mitä pitäis olla (H2).

Kolleegojen kanssa keskustelut, tietysti itse voi opiskella ja ehkä sit myös, et onhan meill sellaisii moniammatillisia palavereja, joissa voidaan vähän keskustella näistä mutta aika ja kiire määrittää tosi paljon sitä, että kuinka paljon pystyy ja voi (H1).

## 5 Pohdinta

Tutkimuksessa tarkasteltiin varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia aggressiivisesti käyttäytyvistä lapsista. Kokemusten kautta saatiin tietoa varhaiskasvatuksen opettajien käyttämistä pedagogisista keinoista aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia kohdatessa arjen käytännöissä sekä koottiin varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä heidän tarvitsemastaan tuesta aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kohtaamisten onnistumiseksi. Tässä pohdintaluvussa vastataan tutkimuskysymyksiin muodostuen tulosluvun tietojen sekä aiempien teorioiden pohjalta. Lisäksi tehdään yhteenveto ja ehdotetaan jatkotutkimusideoita. Lopuksi tarkastellaan tämän tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä.

Tutkimuksen aihetta voi pitää ajankohtaisena ja tärkeänä, koska jokainen teemahaastatteluun osallistunut varhaiskasvatuksen opettaja oli kohdannut työssään aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia ja aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kohtaaminen on heille osa varhaiskasvatuksen arkea. Työsuojavaltuutetuille tehdyn kyselyn perusteella kasvatus- ja opetusalan ammattilaisiin kohdistuneen väkivallan määrä onkin kasvanut viime vuosina (Opetusalan ammattijärjestö [OAJ], 26.02.2025). OAJ:n työolobarometrin (Melkko & Ilves, 2024) mukaan eniten väkivaltaa koetaan varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Riihosen (2020) mukaan aggressiivisen käyttäytymisen kasvusta kertoo jo mielenterveyspalveluihin tulleiden lasten käyttäytymisen vaikeuksiin liittyvien yhteydenottojen määrän nousu.

### 5.1 Varhaiskasvatuksen opettajien käyttämät keinot aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia kohdatessa

Aggressiivinen käyttäytyminen nähdään usein kielteisenä asiana, kuitenkin tutkimuksien valossa sen voi nähdä myös voimavarana, koska sillä on suuri merkitys yksilön kasvuun ja kehitykselle, esimerkiksi aggression kautta lapsi saattaa puolustaa omia rajojaan. Tämän tutkimuksen teemahaastattelujen perusteella lasten aggressiivinen käyttäytyminen nähtiin negatiivisena asiana, mutta samalla ymmärrettiin lasten tarve kehittymiseen ja oppimiseen. Riihonen ja Koskinen (2020) painottavatkin, että aggressiivisessa lapsessa ei ole vikaa eikä hän ole paha vaan hänellä on vain tarve oppia näyttämään ja käyttämään tunteitaan. Varhaiskasvatuksen opettajat huomioivatkin, että lapsen kohtaaminen aidosti yksilönä ja heidän perheillensä empatian näyttäminen on tärkeää, sillä he kaipaavat myötäelämistä ja tunteen siit, että heistä aidosti välitetään.

Huolimatta omista negatiivisista tunteistaan varhaiskasvatuksen opettajat painottivat hyvänä mallina olemista ja pyrkivät kohtaamaan jokaisen lapsen sensitiivisesti. Tärkeää onkin, että aikuinen käyttäytyy rauhallisesti, toimii ja puhuu asiallisesti lapsen käyttäytyessä aggressiivisesti, koska tätä kautta lapsi voi uskoa aikuisen tukeen tunnesäätelyssä (Riihonen & Koskinen, 2020). Varhaiskasvatuksen opettajat määrittivät kohtaamansa aggressiivisen käyttäytymisen sekä fyysisenä että henkisenä. Fyysinen aggressiivisuus näyttäytyi Kaltiala-Heinon (2013) kuvailemalla tavalla lyömisenä, potkimisena, tönimisenä ja tavaroiden heittämisellä (ks. myös Cacciatore, 2008; Riihonen & Koskinen, 2020; Salmivalli, 2005; Viemerö, 2006). Henkinen aggressiivisuus näyttäytyi sanallisena kiusaamisena, mistä Kaltiala-Heino (2013) käyttää termiä verbaalinen aggressio.

Varhaiskasvatuksessa käytettiin moninaisia pedagogisia keinoja aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia kohdatessa. Painopiste oli tilanteiden ennakoinnissa ja ärsykkeiden minimoimisessa siten, ettei konflikti tilanteita juurikaan syntyisi. Ahonen (2015) nostaa esiin ennakoinnin tärkeyden ja korostaa kasvattajien pedagogisten valintojen tärkeyttä. Ahosen (2015) mukaan kasvattajien tulisi muuttaa erityisesti rutiineja, jotka ovat toimimattomia. Riihonen ja Koskinen (2020) toteavatkin, että kasvattajien taitavuus ennakoida lasten tunteita ja reaktioita on tärkeää, koska sen kautta voidaan esimerkiksi vaikuttaa päivän rutiineihin lasten tarpeet ja yksilöllisyys huomioiden.

Keskeisinä keinoina aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen kohtaamiseen varhaiskasvatuksen opettajat näkivät rauhoittelun, sylissäpitoisuuden ja lämpimän vuorovaikutuksen. Ahonen (2015) painottaakin lämpimän vuorovaikutuksen merkitystä, jonka kautta kasvattaja voi viestittää lapselle, että hän on tärkeä ja arvokas. Sylissä pito välittää puolestaan Aurelan (1998) mukaan lapselle rakkautta, luo turvallisuuden tunteen ja kertoo lapselle, että hänestä pidetään huolta ja välitetään huolimatta hänen käytöksestään. Kiinnipitoa varhaiskasvatuksen opettajat pitivät viimeisenä keinona ja sen perusteena oli lapsen ja lapsiryhmän turvallisuuden takaaminen. Ahosen (2017) mukaan kiinnipito onkin oikeutettua ainoastaan tilanteissa, joissa lapsen tai muiden lapsien fyysinen turvallisuus on vaarassa. Varhaiskasvatuksen opettajat painottivat, että kiinnipitotilanteissa toimittiin rauhallisesti. Riihonen ja Koskinen (2020) toteavatkin, että fyysisen rajoittamisen tulisi olla rauhallinen ja lapsen tulisi tuntea olonsa mahdollisimman turvalliseksi. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (OPH, 2022) mukaan turvallinen ja rauhallinen ilmapiiri ja henkilöstön avoimuus auttaa lasta ilmaisemaan tunteitaan sekä tukee itsesäätelytaitojen kehittymistä

Varhaiskasvatuksen opettajat asettivat tunnekasvatuksen ja itsesäätelyn tukemisen keskeiseen rooliin. Sandberg (2021) toteaa, että kasvattajien vastuu on opettaa tunne- ja itsesäätelytaitoja ja toimintamalleja, jonka kautta lapsi pystyy oppimaan säätelemään tunteitaan sekä käytöstään. Laaksosen (2022) mukaan itsesäätelykyvyn alisäätely, mikä näyttäytyy esimerkiksi aggressiivisena, uhkaavana tai levottomana käyttäytymisenä voikin olla vaikuttava tekijä aggressiivisesti käyttäytyvällä lapsella. Varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat, että tunnetaitoja ja itsesäätelyä harjoitettiin rauhallisissa lapsille sopivilla hetkillä esimerkiksi leikin yhteydessä. Laaksosen (2022) mukaan tunne- ja itsesäätelytaitoja tulisi harjoitella rauhallisessa tilanteessa. Varhaiskasvatuksen opettajat huomioivat, että kaikki tunteet ovat sallittuja myös aggressiivisuus, mutta lapset kaipasivat tukea, jotta he voisivat ilmaista tunteitaan rakentavasti. Yksilö tarvitseekin kaikkia tunteita ja tunteiden säätelyn tehtävä ei ole tunteiden tukahduttaminen (Sandberg, 2021). Tunteita käsittelemällä voidaan ennaltaehkäistä tunteiden patoutumista (Laaksonen, 2022). Ihminen, sekä lapsi että aikuinen toimivatkin monesti tunteidensa varassa, esimerkiksi surun kohdatessa käsittelemään luopumista.

Varhaiskasvatuksen opettajat pyrkivät huomioimaan jokaisen lapsen yksilönä sekä samalla huomioida koko ryhmän hyvinvoinnin. Koko ryhmän hyvinvointia tukivat tiimin yhteiset käytänteet. Yhteiset käytänteet luovat selkeyttä ja turvallisuutta arkeen sekä auttavat myös lasta ymmärtämään mitä häneltä odotetaan (Peitso & Närhi, 2015). Tähän tutkimukseen osallistuneiden varhaiskasvatuksen opettajien työn voi sanoa olevan kokopäiväpedagogiikkaa, jossa jokainen arjen tilanne pyrittiin hyödyntämään ja sitä kautta tukemaan jokaisen lapsen hyvinvointia, kehitystä ja oppimista. Kokopäiväpedagogiikka antoi jokaiselle lapselle mahdollisuuksia omaehtoiseen emotionaalisten ja myös sosiaalisten taitojen oppimiseen. Lisäksi kokopäiväpedagogiikassa painottui yhteisön merkitys, jossa jokaiselle on mahdollisuus osallisuuteen ja aktiiviseen rooliin oppimisessa - lapsilla, heidän huoltajillaan ja varhaiskasvatuksen opettajilla sekä jokaiseen tiimiin kuuluvalla.

## **5.2 Varhaiskasvatuksen opettajien tarvitsema tuki aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kohtaamisen tueksi**

Tutkimukseen osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajat kokivat myös tarvitsevansa lisäkoulutusta. Varhaiskasvatuksessa työskentelee ihmisiä, joilla on erilainen koulutustausta, siksi oikein suunnatun lisäkoulutuksen saaminen olisi tärkeää, jotta henkilöstö voisi kehittyä (Ahonen, 2015).

Tämän tutkimuksen perusteella aggressiivisesti käyttäytyvät lapset voivat vaikuttaa varhaiskasvatuksen opettajien työhyvinvointiin ja nostaa esiin negatiivisiakin tunteita. Cacciatore ym. (2013) toteavat, että Väestöliiton tutkimukseen osallistuneiden varhaiskasvatuksen ammattilaisten mukaan hankalat tunteet olivat sidoksissa lasten käyttäytymiseen ja usein vastauksissa nousi esiin aggressiivisesti käyttäytyvien lasten vaikutus. Aggressiivisesti käyttäytyvät lapset voivat aiheuttaa myös negatiivisten tunteiden lisäksi myös turhautumisesta ja ahdistusta sekä vaikuttaa aikuisten työskentelyyn ryhmässä aikuisen kokiessa lapsen käytöksen vahingoittavan esimerkiksi aikuisen omaa identiteettiä (Cacciatore ym., 2013). Tähän tutkimukseen osallistuneita huoletti eniten muiden ryhmässä olevien lasten turvallisuuden ylläpitäminen, mutta eivät kokeneet pelkäävänsä aggressiivisesti käyttäytyvää lasta. Varhaiskasvatuksen opettajat näyttivätkin pystyvän hallitsemaan tilanteita, mikä Lattun (2020) mukaan onkin tärkeää, ettei väkivaltaisesti käyttäytyvä lapsi koe hallitsevansa tilannetta, koska muuten se vaikeuttaa aggressiotilanteiden hallintaa.

Rossisen (2017) mukaan väkivaltatilanteista aiheutuneista tunteista tulisi keskustella heti, koska ne vaikuttavat olennaisesti työssä jaksamiseen. Tärkeimpänä tukikanavana varhaiskasvatuksen opettajat kokivat oman tiiviin työyhteisönsä ja kollegoiden antaman tuen. Niiden kautta varhaiskasvatuksen opettajille tarjoutui mahdollisuus tulla kuulluksi, puhua tunteista, jakaa kokemuksia sekä etsiä yhdessä ratkaisuja keinoihin. Oulasmaan ja Saloheimon (2013) mukaan myönteiset tunteet jäävät usein kielteisten tunteiden alle ja siksi myönteisten sanojen ja tekojen tuottaminen joka päivä on tärkeää. Oulasmaa ja Saloheimo (2013) painottavatkin työtovereiden kannustamisen, kiittämisen ja auttamisen tärkeinä tukikanavina.

Tutkimukseen osallistuneet kertoivat kuitenkin erityisesti kiireen vaikuttavan saamaansa tukeen. Varhaiskasvatuksen opettajien mukaan heillä ei aina ole tarpeeksi aikaa käsitellä asioita yhteisesti. Kiire ja ajanpuute vaikutti myös moniammatilliseen yhteistyöhön ja lapselle annettuun tuen määränkin. Varhaiskasvatuksen opettajilla oli halua myös huomioida jokainen lapsi yksilöllisesti ja myös etsiä ratkaisuja sekä omassa tiimissä että moniammatillisesti. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen ([Karvi], Repo ym., 2019) tekemän arvioinnin mukaan resurssien puute näkyy kiireen tuntuna. Tutkimukseen osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajatkin nostivatkin esiin tarvittavien resurssien puutteen. Haastatellut huomioivat tarvittavien resurssien saamisen ja ryhmien kokojen sopivuuden. Ryhmien kokoa ja resurssien määrän perusteena ei tulisi heidän näkemystensä mukaan olla ryhmässä olevien lasten määrä vaan sen tulisi olla riippuvainen siitä millaisia lapsia ryhmässä on sekä millaisia

lasten tuentarpeet ovat. Varhaiskasvatuksen opettajat kokivat, että ne vaikuttivat suoraan siihen, miten he pystyivät tukemaan aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia ja muutenkin koko ryhmää.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaan väkivaltatilanteista tulisi aina keskustella myös lapsen huoltajien kanssa ja pyrkiä löytämään yhteistyössä ratkaisuja tilanteisiin (OPH, 2022). Varhaiskasvatuksen opettajat keskustelivat lapsen aggressiivisesta käyttäytymisestä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksen opettajat kuitenkin kokivat tarvitsevansa tukea huoltajien kohtaamisiin, jos huoltajilla oli vaikeuksia tiedostaa lapsen käyttäytymisongelmat. Tällaisten huoltajien kohtaamisiin varhaiskasvatuksen opettajat toivoivat sekä johtajan tukea että moniammatillisen yhteistyötä, mitä ei aina ollut mahdollista saada.

### **5.3 Yhteenveto ja jatkotutkimus mahdollisuudet**

Lasten aggressiivisuus on tunteita nostava ja usein se tuo esiin negatiivisia ajatuksia. Aiheesta käydään melko paljon keskustelua, mutta siihen liittyy paljon stigmaa esimerkiksi ajatus siitä, että aggressiivisesti käyttäytyvä lapsi on huonosti kasvatettu tai hemmoteltu. Aiheeseen liittyviä materiaaleja on julkaistu melko paljon ja myös yliopistoissa huomioidaan laajasti tunnekasvatustaitojen ja itsesäätelytaitojen opetuksen tärkeys pedagogiikassa. On kuitenkin tärkeää tuottaa aiheeseen liittyviä tutkimuksia, jotta voidaan herätellä keskusteluja ja pyrkiä eroon stigmoista. Nurmi (2013) kiteyttääkin, että ihmisen keho ohjautuu tunteisellensa ja luovat mahdollisuuksia toiminnalle valmiiksi, esimerkiksi yksilön mieli voi pitää vihan kieltäytymisestä ja se puolestaan saa kehon suojelemaan yksilöä henkisesti ja fyysisesti. Nurmen (2013) mukaan vihaa ei voi vain nähdä negatiivisessa valossa.

Lapsuuden tutkimuksen kautta voitaisiin pyrkiä saamaan ymmärrystä lasten näkökulmasta aggressiivisesta käyttäytymisestä. Lisäksi hyvänä jatkotutkimusehdotuksena nähdään interventio tutkimus, jotta voitaisiin tarkastella esimerkiksi millaisia muutoksia lisäkoulutus ja konsultointi voisivat tuottaa aggressiiviseen käyttäytymiseen varhaiskasvatuksessa. Lisäksi verrattain vähän on tehty sylihoidon vaikutuksesta varhaiskasvatusikäisille lapsille Suomessa ja myös kosketuksen merkityksestä kouluikäisille lapsille sekä niiden toimivuudesta lapsen tunne- ja itsesäätelytaitoihin.

Tämän tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää koskemaan jokaista varhaiskasvatuksen yksikköä, mutta tämä tutkimus kuitenkin huomioi varhaiskasvatuksen kehittämisen tärkeyden.

Varhaiskasvatuksen opettajien kokemusten kautta voidaan saada täsmällistä tietoa kehittämisen alueista. Lisäksi huolimatta varhaiskasvatuksessa olevasta henkilöstöpulasta tähän tutkimukseen osallistuneiden varhaiskasvatuksen opettajien kokemusten perusteella voidaan väittää, että Suomessa tehdään hyvää varhaiskasvatustyötä. Varhaiskasvatuksen opettajien kokemusten äänellä voidaan todeta, että lapset pyritään varhaiskasvatuksen arjessa kohtaamaan yksilöllisesti sekä samalla pyritään huolehtimaan koko ryhmän hyvinvoinnista mukaan lukien siinä työskentelevät kasvattajat huolimatta ongelmista kuten riittävien resurssien puutteesta. Varhaiskasvatuksen opettajat tiedostavat ongelmat ja pyrkivät puuttumaan niihin ja etsimään ratkaisuja niihin yhdessä tiimissä sekä moniammatillisesti toimien samalla pyrkien osallistuttamaan lapset sekä heidän huoltajansa. Kaikille lapsille myös aggressiivisesti käyttäytyville lapsille pyritään antamaan laadukasta varhaiskasvatusta. Sandberg (2021) muistuttaa kasvattajia, että lopulta aggressiivisuus on toimintamalli, jonka lapsi on oppinut ympäröivästä maailmastaan. Tämän kautta meidän jokaisen tulisi käyttäytyä sensitiivisesti ja miettiä millaisen mallin annamme tuleville sukupolville.

#### **5.4 Tutkimuksen luotettavuus**

Tutkimuksen luotettavuuden kolmena kriteerinä Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan ovat uskottavuus, vahvistavuus ja siirrettävyys. Heidän mukaansa uskottavuus on tutkijan omien tulkintojen käsitteellisyyksien vastaavuuden tarkastelua tutkittavien käsityksiä kohtaan. Vahvistavuudella puolestaan tarkoitetaan tutkimuksen saamaa vahvistusta aikaisemmista tutkimuksista, joissa on käsitelty myös samaa aihetta (Eskola ja Suoranta, 1998). Siirrettävyydellä tarkoitetaan Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan tutkimustulosten siirrettävyyden tarkastelua samankaltaisiin kokonaisuuksiin tietyillä ehdoilla.

Yleisesti tutkimuksen luotettavuuden arviointiin käytetään reliabiliteettia eli tutkimuksen luotettavuutta ja validiteettia eli tutkimuksen pätevyyttä (Hirsjärvi ym. 2013; Tuomi ja Sarajärvi, 2018). Luotettavuudella tarkoitetaan tutkimuksen toistettavuutta ja pätevyydellä puolestaan tarkoitetaan tutkimustulosten objektiivisuutta (Hirsjärvi ym. 2013). Aaltion ja Puusan (2020) mukaan ne eivät sovellu sellaisinaan hyvin laadullisen tutkimuksen kontekstiin. Tuomen ja Sarajärven (2018) nämä käsitteet kehoitetaan usein hylkäämään tai korvaamaan. Tuomi ja Sarajärven (2018) mukaan tutkimusta tulisi arvioida kokonaisuutena ja tutkijan tulisi antaa tarpeeksi tietoa siitä, miten tutkimus on tehty. Tässä tutkimuksessa päädyttiinkin korvaamaan ne vakuuttavuuden käsitteellä (Toikko & Rantanen, 2009). Toikon ja Rantasen (2009) mukaan tutkijan tulisi esittää tutkimukseensa tehdyt valinnan läpinäkyvästi ja tuoda

esiin aineiston tulkinta esiin niin, että lukija voi vakuuttua sen luotettavuudesta. Tässä tutkimuksessa pyrittiinkin vakuuttamaan lukija esittämällä tarkasti, miten tutkimuksen aineisto on hankittu ja esittämällä seikkaperäisesti aineiston analyysiprosessi. Lisäksi tutkimuksen tuloksissa on annettu kattavia esimerkkejä aineistosta.

## 5.5 Tutkimuksen eettisyys

Laadullisessa tutkimuksessa eettisyyteen liittyvien kysymysten ja näkökulmien pohtiminen on tärkeässä roolissa, siksi niitä on pohdittava tutkimuksen kaikissa vaiheissa (Vilka, 2021). Universaaleja, yksinkertaisia tai pysyviä kriteerejä ei kuitenkaan ole laadullisen tutkimuksen toimivuuden tarkasteluun (Cohen ym., 2018; Lagström ym., 2021). Tutkimusta tekevän tulisi myös tutustua Tutkimuseettinen neuvottelukunta ([TENK], 2012, ks. myös TENK, 2019) – sivustoon (Vilka, 2021). Sen antamat ohjeistukset ovat tämän tutkimuksen eettinen perusta. Tähän eettiseen perustaan kuuluvat tutkijan rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyön kaikissa vaiheissa (TENK, 2012, ks. myös TENK, 2019). Eettiset periaatteet helpottavat myös moraalisien ratkaisujen tekemistä, koska ne huomioivat tutkittavien ihmisarvot ja oikeudet, mikä on tärkeää tässä tutkimuksessa (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tutkimusta varten haastatelluille varhaiskasvatuksen opettajille selvitettiin tutkimuksen menetelmät ja tavoitteet. Lisäksi tutkimukseen osallistuminen perustui vapaaehtoisuuteen ja mahdollisuuteen kieltäytyä jälkepäin heitä koskevan aineiston käytöstä tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi, 2018; ks. myös TENK, 2012, ks. myös TENK, 2019)

Tutkimuksessa noudatettiin myös vaadittuja lupakäytäntöjä. Teemahaastattelua varten pyydettiin tarvittavat luvat. Haastattelun alussa tutkimukseen osallistuvalla kerrottiin haastattelun syistä, aineiston käsittelystä sekä sen käytöstä. Teemahaastatteluista saatua materiaalia käytetään vain tätä kandidaatintutkielmaa varten eikä teemahaastatteluista saatuja tietoja luovuteta muualle (Tuomi & Sarajärvi, 2018.) Tutkimusaineistoa säilytettiin tutkimuksen päättymiseen asti, jonka jälkeen kaikki tutkimusta varten koottu aineisto hävitettiin asianmukaisella tavalla. Paperinen aineisto hävitettiin silppurilla ja materiaali siitä poistettiin tietoturvalisistä. Turun Yliopiston tietosuojailmoitus täytettiin, koska haastattelusta ilmenevät tiedot voitiin katsoa henkilötiedoiksi, joista henkilö voidaan tunnistaa, vaikka tutkimukseen osallistuvien anonymiteetistä huolehdittiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.) Tutkimukseen osallistuvien nimet ja varhaiskasvatusyksiköt anonymisoitiin, koska tutkimuksen kannalta niitä ei ollut tarve esittää. Aineiston analysoinnissa poistettiin kaikki tieto, jolla voi olla vaikutusta anonymiteettiin.

Aineiston analyysissä käytettiin aineiston analyysitaulukkoa, johon aineisto luokiteltiin teemojen perusteella, jotta varmistettiin niiden pysyminen oikeassa kontekstissa. Lisäksi lukijoille on pyritty antamaan riittävästi tietoa tutkimus prosessista, jotta tutkimustulokset olisivat mahdollisimman sekä selkeät ja ymmärrettävät että lukijoille tarjoutuisi mahdollisuus tutkimuksen tuloksien arvioimiselle (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

## Lähteet

- Aaltio, I. & Puusa, A. (2020). Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon? Teoksessa I. Aaltio, P. Juuti, A. Puusa (Toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (169–180). Gaudeamus.
- Ahonen, L. (2015). *Varhaiskasvattajan toiminta päiväkodin haastavissa kasvatustilanteissa*. [Väitöskirja, Tampereen yliopisto]. Trepo.  
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98158/978-951-44-9971-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ahonen, L. (2017). *Haastavat kasvatustilanteet – Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja*. PS – kustannus.
- Ahonen, L. (2017a). *Vasun käyttöopas*. PS-kustannus.
- Anderson, G.A., Huesmann, L. R., (2003). Human Aggression: A Social-Cognitive View. Teoksessa M. A. Hogg & J. Cooper (Toim.), *The Sage Handbook of Social Psychology*. Sage Publications.  
<https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/83427/2003.AndersonHuesmann.AggressionInSageHandbook.pdf>
- Aurela, A. (1998). *Sylissäpito elämänmuotona ja terapiana*. Unipaps.
- Berkowitz, L. (1993). *Aggression. Its Causes, Consequences, and Control*. McGraw-Hill, Inc.  
[https://doi.org/10.1002/1098-2337\(1994\)20:6%3C464::AID-AB2480200608%3E3.0.CO;2-9](https://doi.org/10.1002/1098-2337(1994)20:6%3C464::AID-AB2480200608%3E3.0.CO;2-9)
- Bierman KL., Coie J., Dodge K., Greenberg M., Lochman J., McMohan R., Pinderhughes E. (2013). Conduct Problems Prevention Research Group. School outcomes of aggressive-disruptive children: prediction from kindergarten risk factors and impact of the fast-track prevention program. *Aggress Behav. Mar-Apr;39(2)*, 114–30.  
<https://doi.org/10.1002/ab.21467>
- Cacciatore, R. (2007). *Aggression portaat*. Opetusmateriaali kouluille. Opetushallitus.
- Cacciatore, R. & Hurme, V. (2008). *Kiukkukirja. Aggressiokasvattajan käsikirja – vauvasta kouluikään*. Väestöliitto. VL-Markkinointi Oy. <https://storage.googleapis.com/ngo-production/2018/10/75f8e041-kiukkukirja.pdf>
- Cacciatore, R., Riihonen, R. & Tuukkanen, K. (2013a). Ammatilainen lasten tunteiden tulkkina. Teoksessa M. Oulasmaa & R. Riihonen (Toim.) *Ammattikasvattajan kielletyt tunteet*. (s. 21–40). VL-Markkinointi Oy.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2018). *Research methods in education: Eighth edition*. Routledge.  
[https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN\\_TAMPO/176jdvvt/cdi\\_dipf\\_primary\\_1159013](https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/176jdvvt/cdi_dipf_primary_1159013)
- Danielsson, P. (2022, 8. maaliskuu). Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa. Keskusrikospoliisi.  
<https://poliisi.fi/documents/25235045/0/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/5707ff63-fce5-b1a3-83ed-6ae62808adfa?t=1646715994222&gsid=e5797be3-341e-48a6-9261-9faa0f37713e>
- Dickins, M. (2014). *Á-Z of inclusion in early childhood education*.  
[https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN\\_TAMPO/1j3mh4m/alma999364784205973](https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1j3mh4m/alma999364784205973)

- Dodge, K. A., & Coie, J. D. (1987). Social information-processing factors in reactive and proactive aggression in children's peer groups. Special Issue: Integrating personality and social psychology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(6), 114–115. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.53.6.1146>
- Dollard, J., Doob, L.W., Miller, N.E., Mowrer, O.H., & Sears, R. R. (1939). *Frustration and Aggression*. Yale Univ. Press. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/10022-000>
- Eskelinen, M. ja Hjelt, H. (2017). *Varhaiskasvatuksen henkilöstö ja lapsen tuen toteuttaminen*. Valtakunnallinen selvitys 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-505-1>
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2022). *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes P. & Sajavaara, P. (2013). *Tutki ja kirjoita*. Tammi.
- Huesmann, L. R. (1988). *An Information Processing Model for the Development of Aggression*. *Aggressive Behavior*, 14: 13–14. [https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/1098-2337\(1988\)14:1%3C13::AID-AB2480140104%3E3.0.CO;2-J](https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/1098-2337(1988)14:1%3C13::AID-AB2480140104%3E3.0.CO;2-J)
- Jantunen, T. & Haapaniemi, R. 2013. *Iloa kouluun. Avaimia kouluviihtyvyyteen*. PS-kustannus.
- Jauhiainen, T., Vuorinen, H. S. & Heinonen-Guzejev, M. (2007). *Ympäristömelun vaikutukset*. Ympäristösuojeluosasto. Ympäristöministeriö. <http://hdl.handle.net/10138/38400>
- Jääskinen, A. & Pelliccioni, S. (2020). *Mitä sä rageet? Lapsen ja nuoren tunnetaitojen tukeminen*. Lasten keskus ja kirjapaja Oy.
- Kaltiala-Heino, K. 2013. *Aggressio lapsuudessa ja nuoruudessa*. Teoksessa: P. Nurmi. *Lapsen ja nuoren viha*. (s.49–55). PS-kustannus.
- Kantomaa, M., Syväoja, H., Sneek, S., Jaakkola, T., Pyhältö, K. & Tammelin, T. (2018). *Koulupäivän aikainen liikkuminen ja oppiminen. Tilannekatsaus 2018*. [https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/189075\\_koulupaivan\\_aikainen\\_liikunta\\_ja\\_oppiminen-2.pdf](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/189075_koulupaivan_aikainen_liikunta_ja_oppiminen-2.pdf)
- Kauppila, K., Rautiainen, H., Seppälä, R., Tiainen, A., Vellas, M. & Vilppola, V. (2023). *Kun lapsi satuttaa – opas perheille*. <https://tukena.fi/wp-content/uploads/2024/03/Kun-lapsi-satuttaa-opas-perheille.pdf>
- Kerola, K., Kujanpää, S. & Kallio, A. (2007). *Tunteesta tunteeseen: ihmismielen tarinat kuvin ja sanoin: harjoituskirja*. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/tunteesta-tunteeseen-ohjaajan-opas/104-tunnetta-aakkosjarjestyksessa>
- Keränen-Pantsu, R. (2022, 10. toukokuu). *Mihin opettaja tarvitsee tutkittua tietoa? Tutkitusti*. <https://tutkitusti.fi/mihin-opettaja-tarvitsee-tutkittua-tietoa/>
- Kiviluote, J. (2019). *Tunteet ja käyttäytyminen hallintaan varhaiskasvatuksessa*. JK-Kustannus ja koulutus Oy.
- Kuivanen, A. (2023, 11. syyskuu). *20 lapsen vanhemmat päättivät, etteivät oppilaat mene enää kouluun – syynä yhden luokkatoverin käytös*. Yle. <https://yle.fi/a/74-20049311>
- Laaksonen, V. (2022). *Kaveritaidot varhaiskasvatuksessa*. Santalahti
- Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (2021). *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*.

- [https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/lasten\\_ja\\_nuorten\\_tutkimuksen\\_etikka\\_w eb.pdf](https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/lasten_ja_nuorten_tutkimuksen_etikka_w eb.pdf)
- Lattu, L. (2020, 22. tammikuu). *Miksi pieni lapsi käyttäytyy väkivaltaisesti?* Vieraskommentti Yle A-studion lähetyksessä. Yle. <https://areena.yle.fi/1-50330904>
- Lämsä, T. (2021). Kokopäiväpedagogiikka ja sen kehittäminen varhaiskasvatuksessa. *Kasvatus & Aika*, 15(2), 79.
- Melkko, S. & Ilves, V. (2024). Opetusalan työolobarometri 2024. Opetusalan ammattijärjestö. [https://www.oaj.fi/contentassets/476cfb03fec74aa0a9feca4166f4dba7/opedusalan\\_tyoolobarometri\\_2024.pdf](https://www.oaj.fi/contentassets/476cfb03fec74aa0a9feca4166f4dba7/opedusalan_tyoolobarometri_2024.pdf)
- Nurmi, P. (2013). *Lapsen ja nuoren viha*. PS-kustannus.
- Opetusalan ammattijärjestö (2024). Opetusalan työbarometri 2024. [https://www.oaj.fi/contentassets/476cfb03fec74aa0a9feca4166f4dba7/opedusalan\\_tyoolobarometri\\_2024.pdf](https://www.oaj.fi/contentassets/476cfb03fec74aa0a9feca4166f4dba7/opedusalan_tyoolobarometri_2024.pdf)
- Opetusalan ammattijärjestö (2025, 26. helmikuu). Opettajan ei tarvitse sietää väkivaltaa. <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2025/opettajan-ei-tarvitse-sietaa-vakivaltaa/>
- Opetushallitus (n.d.). Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus/monialainen-yhteistyovarhaiskasvatuksessa>
- Opetushallitus (2014). *Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Helsinki. Opetushallitus. [https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen\\_opetussuunnitelman\\_perusteet\\_2014.pdf](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf)
- Opetushallitus (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. Helsinki. Opetushallitus. [https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman\\_perusteet\\_2022\\_2.pdf](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf)
- Oulasmaa, M. & Riihonen, R. (2013). *Ammattikasvattajan kielletyt tunteet*. Väestöliitto.
- Oulasmaa, M. & Saloheimo, A. (2013). Työilmapiirin merkitys kasvattajien arjessa. Teoksessa M. Oulasmaa & R. Riihonen (Toim.), *Ammattikasvattajan kielletyt tunteet*. (s.79–87). Väestöliitto.
- Paakkanen, M. (2022). *Empatian voima työssä*. WSOY.
- Palkoaho, M. (2024, 18.huhtikuu). *Tällaista on arki tavallisessa koulussa Espoossa: Väkivaltaa on jatkuvasti, ja osa lapsista käy myös aikuisten kimppuun*. Helsingin Sanomat. <https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000010363677.html>
- Parrila, S. (2022). Pedagoginen johtaminen varhaiskasvatuksessa. Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/johtaminen-varhaiskasvatuksessa0>
- Patton, M. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3. painos). SAGE Publications. [qualitative-research-evaluation-methods-by-michael-patton \(1\).pdf](https://www.oph.fi/fi/johtaminen-varhaiskasvatuksessa0)
- Peitso, S. & Närhi, V. (2015). *KUMMI 13. Konsultaatiomalli päiväkoteihin – jäsentynyttä tukea levottomille lapsille*. Niilo Mäki Instituutti
- Pekkarinen, E. (2021). Yhdenvertaisuus pandemian ajassa. Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2021. Hansaprint Oy. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164130/LAV%20Vuosikertomus%202021%20suomi%20final%20e.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Pekkarinen, E. (2023). Toteutuuko lapsen oikeus terveyteen? Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2023. K. Mettinen & E. Pekkarinen (Toim.) *Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja* 2024(2).  
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165531/Lapsiasiavaltuutetun%20vuosikertomus%202023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Pekkarinen, L., Erkkilä, T., Riisanen, M., Huuromonen, S., Lybäck, K., Pesonen, S., Saarela, M., Sohlman, P. & Kohonen, K. (2024). *Varhaiskasvatuksen henkilöstön työkyky ja sen johtaminen: työkyvyttömyysriskeistä ratkaisuihin*. Kevan tutkimuksia 1/2024  
[https://www.keva.fi/globalassets/2-tiedostot/tutkimukset-ja-tilastot/kevan-tutkimuksia-1\\_2024\\_toimialatietoa\\_varhaiskasvatuksesta-1.pdf](https://www.keva.fi/globalassets/2-tiedostot/tutkimukset-ja-tilastot/kevan-tutkimuksia-1_2024_toimialatietoa_varhaiskasvatuksesta-1.pdf)
- Pihlaja, P. (1999). Työntekijä ja lapsi. Teoksessa J. Sinkkonen & P. Pihlaja (Toim.), *Ulos umpikujasta. Miten auttaa tunnehäiriöistä lasta?* (135–153). WSOY
- Pulkkinen, L., Ahonen, T. ja Ruoppila, I. (2023). *Ihmisen psykologinen kehitys*. PS-kustannus.  
[https://utuvolter.fi/permalink/358FIN\\_UTUR/1n2f5er/alma9923168683305971](https://utuvolter.fi/permalink/358FIN_UTUR/1n2f5er/alma9923168683305971)
- Raatikainen, P. (2005). Ihmistieteet – tiedettä vai tulkintaa? Teoksessa A. Meurman-Solin & I. Pyysiäinen (Toim.), *Ihmistieteet tänään*. (s. 39–61). Gaudeamus
- Ranta, S. (2020). *Positiivinen pedagogiikka suomalaisessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa*. (Väitöskirja, Lapin yliopisto). Lauda.  
[https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/64412/Ranta\\_Samuli\\_Acta%20electronica%20Universitatis20Lapponiensis%20283.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/64412/Ranta_Samuli_Acta%20electronica%20Universitatis20Lapponiensis%20283.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, E., Mattila, V., Lerkkanen, M.-K., Gammelgård, H., Hjelt, H. (2019). Varhaiskasvatuksen laatu arjessa – Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 15:2019  
[https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI\\_1519.pdf](https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_1519.pdf)
- Riihonen, R. (2020, 24. tammikuu). Miten lapsen kiukku kesytetään? Lastenpsykiatri muistuttaa, ettei aggressiivinen käytös ole sairaus, vaan oire: "Jäävuoren huippu". Mtv-uutiset. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/miten-lapsen-kiukku-kesytetaan-lastenpsykiatri-muistuttaa-ettei-aggressiivinen-kaytos-ole-sairaus-vaan-oire-jaavuoren-huippu/7701076#gs.7s9p0p>
- Riihonen, R. & Koskinen, M. (2020). *Kuinka kiukku kesytetään? Lasten aggressiivinen kasvatus*. PS-kustannus
- Rossinen, J. (2017). Työpaikalla tapahtuva väkivalta. Teoksessa L.-K. Åberg (Toim.), *Rikoksen uhrin käsikirja*. (s. 78–84). PS-Kustannus.
- Ruusuvuori, J & Nikander, P. (2017). Haastatteluaineiston litterointi. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P & Ruusuvuori, J (Toim.) *Tutkimushaastattelun käsikirja*. (435–439).
- Salmivalli, C. (1999). *Koulukiusaaminen ryhmäilmionä*. Gaudeamus.  
[https://utuvolter.fi/permalink/358FIN\\_UTUR/1cgjm0n/alma997139205405971](https://utuvolter.fi/permalink/358FIN_UTUR/1cgjm0n/alma997139205405971)
- Salmivalli, C. (2005). Kaverien kanssa: vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. PS-kustannus
- Saarinen, A., Lyytinen, P., Ahonen, T. ja Lyytinen, H. (2023). Varhaislapsuus. Teoksessa Pulkkinen, L., Ahonen, T. ja Ruoppila, I. (Toim.), *Ihmisen psykologinen kehitys*. PS-kustannus.  
[https://utuvolter.fi/permalink/358FIN\\_UTUR/1n2f5er/alma9923168683305971](https://utuvolter.fi/permalink/358FIN_UTUR/1n2f5er/alma9923168683305971)

- Saarinen, S. (2020). *Piupalipotti. Vakautta ja virtaa vireystilojen ja tunteiden säätelystä*. MeTree Educating Oy.
- Sandberg, E. (2021). *Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa*. PS-kustannus.
- Soisalo, R. (2019). *Kuinka ohjata lasta käsittelemään aggression tunnetta*. Blogit. Suomen psykologinen instituutti. <https://psyk.fi/blogit/kuinka-ohjata-lasta-kasittelemaan-aggression-tunnetta/>
- TENK (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. [https://tenk.fi/sites/default/files/202101/Ihmistieteiden\\_eettisen\\_ennakoarvioinnin\\_ohje\\_2020.pdf](https://tenk.fi/sites/default/files/202101/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf)
- TENK (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/HTK-ohje-2012>
- Tikkanen, T. (2021, 26. elokuu). *Kiinnipito vei erityisopettajan pitkään oikeusprosessiin – ”tukea sain läheisiltä, ystäviltä ja ammattijärjestöltä”*. Opettaja. <https://www.opettaja.fi/tyossa/kun-oppilas-lyo-opettaja-ei-saa-jaada-yksin/>
- Toikko, T & Rantanen, T. (2009). Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Juvenes Print.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi. [https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN\\_TAMPO/1kfmqvo/alma999832334205973](https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1kfmqvo/alma999832334205973)
- Tökkäri, V. (2018) Fenomenologisen, hermeneuttisfenomenologisen ja narratiivisen kokemuksen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa J. Toikkanen & I. A. Virtanen (Toim.), *Kokemuksen tutkimus VI: Kokemuksen käsite ja käyttö* (64–84). Lapin yliopisto.
- Varhaiskasvatuslaki, 540 (2018). <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Viemerö, V. (2006). Aggressio ja aggressiivisuus. *Tieteessä tapahtuu*, 24(3). N <https://journal.fi/tt/article/view/56593>
- Vilkkä, H. (2021). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus. [https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN\\_TAMPO/1kfmqvo/alma9911221983405973](https://andor.tuni.fi/permalink/358FIN_TAMPO/1kfmqvo/alma9911221983405973)
- Välimäki, A.-L. & Rauhala, P.-L. (2000). Lasten päivähoidon taipuminen yhteiskunnallisiin murroksiin Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka* 65 (2000): 5, (387–405). <https://core.ac.uk/download/pdf/12382659.pdf>
- Zimbardo, P. (2007, 4. lokakuu). *The Lucifer Effect*. Talks at Google. <https://youtu.be/rUyDznt5V4I?feature=shared>

## Liitteet

### Liite 1. Teemahaastattelu

Päivämäärä:

Haastattelija: Sara Sukkari

Turun yliopisto, Erityispedagogiikan kandidaatti.

Haastateltavalle on kerrottu tietosuojalainsäädännön mukaisista oikeuksista.

Taustatiedot:

- Mikä on ammattinimikkeesi?
- Mikä on koulutustaustasi?
- Kuinka monen vuoden kokemus sinulla on varhaiskasvatuksen alalla?
- Minkä ikäisten lasten kanssa työskentelet?

#### 1. Varhaiskasvatuksen opettajien arjen käytännöt kohdatessa aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia

- Oletko kohdannut työssäsi aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia? Jos niin, kuinka usein?
- Millaiseksi kuvailisit aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen?
- Millaisissa tilanteissa aggressiivinen käytös usein ilmenee?
- Miten toimit tilanteessa, jossa aggressiivinen käytös ilmenee?
- Miten toimet kiinnipito tilanteissa?
- Millä pedagogisilla käytänteillä aggressiivista käyttäytyvää lasta tuetaan?
- Kuinka varhaiskasvatuksen yksikön oppimisympäristössä on huomioitu aggressiivisesti käyttäytyvät lapset?
- Onko ryhmässäne/varhaiskasvatuksen yksikössä sovittu yhteisistä käytänteistä aggressiivisen lasten kohtaamiseen?
- Mitkä koet vahvuuksinasi kohdatessa aggressiivista käytöstä?

#### 2. Varhaiskasvatuksen opettajien kaipaama tuki kohdatessa aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia

- Oletko saanut koulutusta aggressiivisesti käyttäytyvien lasten ja/tai kiinnipito tilanteisiin?
- Koetko tarvitsevasi lisäkoulutusta aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kohtaamiseen?
- Millaisia tunteita aggressiivisesti käyttäytyvän lapsen kohtaaminen sinussa herättää?
- Millaisena olet kokenut lasten vanhempien kanssa keskustelun aggressiotilanteesta tehtävän omaan hyvinvointiisi jaksamaiseen?
- Koetko aggressiivisesti käyttäytyvien lasten kohtaamisen vaikuttavan hyvinvointiisi ja/tai työmotivaatioon? Miten?
- Saatko tukea tilanteiden ja/tai omien tunteidesi käsittelyyn?
- Minkälainen on yhteisö? Saatko tukea muulta henkilökunnalta tilanteessa, jossa aggressiivisuus ilmenee?
- Keskustellaanko tilanteista ryhmän aikuisten kanssa? Millaista tukea saat ryhmän muilta aikuisilta?
- Minkälaista tukea koet tarvitsevasi kohdatessa aggressiivisesti käyttäytyviä lapsia?

Kiitos teille vastauksistanne ja ajastanne todella paljon.

## Liite 2. Tietosuojailmoitus

1. Rekisterin nimi	Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia aggressiivisesti käyttäytyvistä lapsista varhaiskasvatuksessa
2. Rekisterinpitäjä	Sara Sukkari, *****, *****@utu.fi Turun yliopisto, kasvatustieteiden laitos, Assistentinkatu 5, 20500 Turku
3. Vastuuhenkilön yhteystiedot	Sara Sukkari, *****, *****@utu.fi
4. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja käsittelyn oikeusperuste	<p>Tutkimuksessa kerätään haastatteluita, joissa kysytään varhaiskasvatuksen opettajien/erityisopettajien/ammattilaisten kokemuksista aggressiivisesti käyttäytyvistä lapsista. Sähköpostiosoitteita käytetään haastattelukutsun lähettämiseen. Haastatteluissa kerätään tietoa siitä, millaisia keinoja varhaiskasvatuksen henkilöstö käyttää aggressiivisia lapsia kohdatessa sekä millaista tukea varhaiskasvatuksen henkilöstö kokee tarvitsevansa aggressiivisten lasten kohtaamisissa.</p> <p>Henkilötietojen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisena käsittelyperusteena on</p> <p><input checked="" type="checkbox"/> käsittely on tarpeen tieteellistä tutkimusta varten (yleinen etu 6 art. 1 a-kohta)</p> <p><input type="checkbox"/> rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojen käsittelyyn (suostumus 6 art. 1 e-kohta)</p> <p><input type="checkbox"/> muu mikä _____</p>

5. Käsiteltävät henkilötietoryhmät	<p>Rekisteriin talletetaan rekisteröidystä seuraavia tietoja:</p> <p>Sähköpostiosoite, ammattinimike, koulutustausta, työvuosien määrä, kokemuksia ja käsityksiä aggressiosta sekä tuesta, kohtaamisen keinot.</p>
6. Henkilötietojen vastaanottajat ja vastaanottajaryhmät.	<p>Tietoja ei siirretä eikä luovuteta tutkimusryhmän ulkopuolelle.</p>
7. Tiedot tietojen siirrosta kolmansiin maihin	<p>Henkilötietoja ei luovuteta EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle.</p>
8. Henkilötietojen säilyttämisaika tai sen määrittämisen kriteerit	<p>Haastattelunauhoitteista kirjoitetaan tekstitiedostot ja nauhoitteet tuhoataan. Samalla tutkimusaineistosta poistetaan suorat tunnistetiedot. Tietoja säilytetään enintään 1.6.2025 asti, jonka jälkeen aineisto hävitetään tietoturvallisesti.</p>
9. Rekisteröidyn oikeudet	<p>Rekisteröidyllä on oikeus pyytää pääsy häntä itseään koskeviin henkilötietoihin sekä oikeus pyytää tietojensa oikaisemista tai poistamista taikka käsittelyn rajoittamista tai vastustaa niiden käsittelyä. Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta tieteellisessä tai historiallisessa tutkimustarkoituksessa silloin, kun poisto-oikeus todennäköisesti estää käsittelyn tai vaikeuttaa sitä suuresti.</p> <p>Poisto-oikeuden toteuttamista arvioidaan tapauskohtaisesti.</p> <p>Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle.</p>

10. Tiedot siitä, mistä henkilötiedot on saatu	Haastattelukutsujen lähettämiseksi pyydetään sähköpostiosoitteita tai viestin välitysmahdollisuutta. Muut tiedot kerätään suoraan haastattelututkimukseen osallistuvilta.
11. Tiedot automaattisen päätöksenteon ml. profiloinnin olemassaolosta	Tietoja ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon tai profiloinnin tekemiseen.